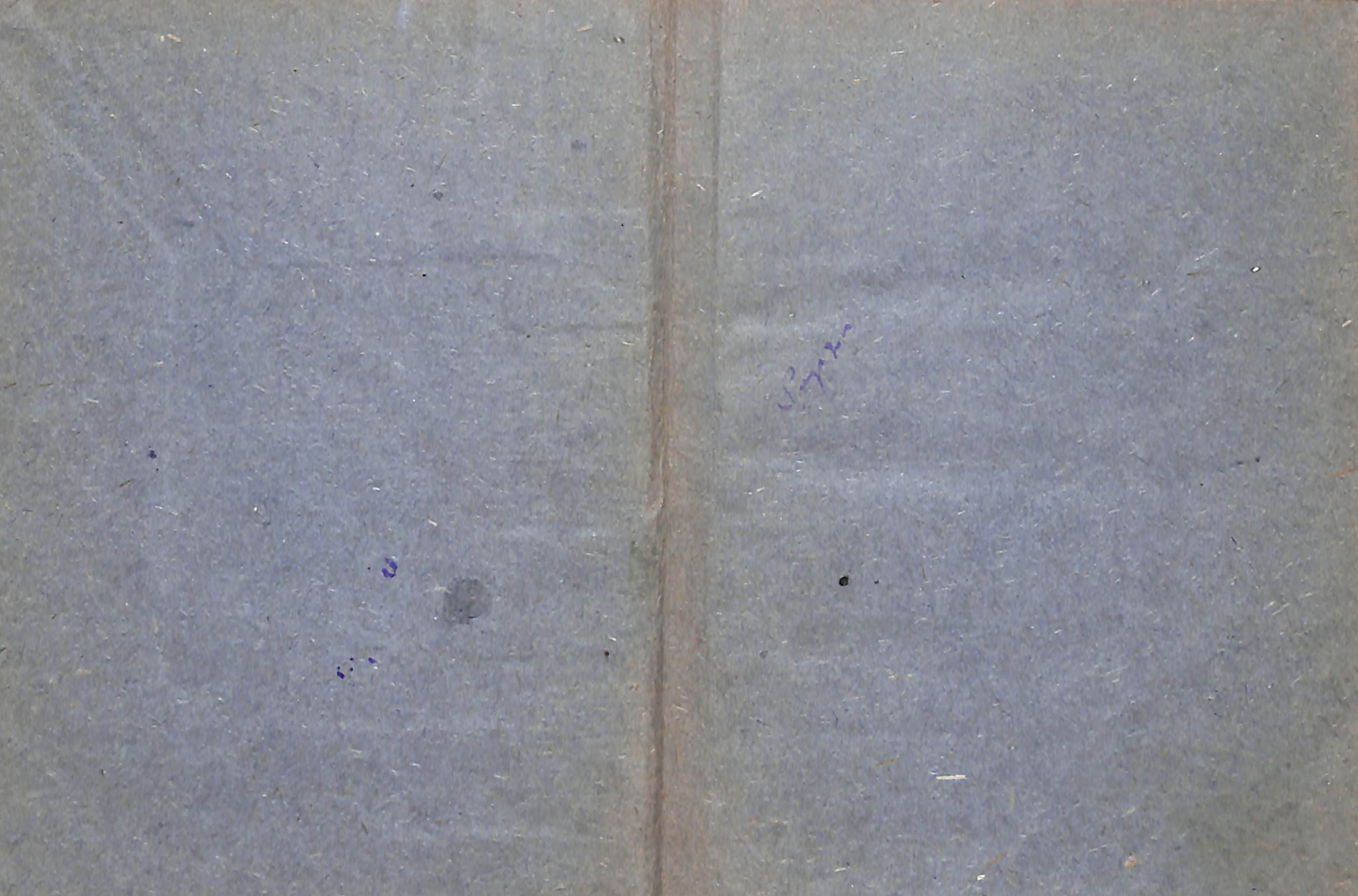

4373

3 K n

2-22

1936

Պրոլետարներ բոլոր յերկրների, միացե՛ք.

11 JUL 2005

14 NOV 2009

ՀԱՄ. Կ(Բ)Կ ԾՐԱԳԻՐԸ
ՅԵՎ
ԿԱՆՈՆԱԴՐՈՒԹՅՈՒՆԸ

544

ԱՂԿՈՒՍՀՐԱՏ
ԱԳՈՒ — 1936

17.09.2013

4373

ՀԱՄԱՐԱԿՉՈՒԹՅԱՆ ԿՈՂՄԻՑ

Համաժողովրդական .կոմունիստական (բոլշևիկներին) կուսակցության ծրագրի ու կանոնադրության այս հրատարակությունը բովանդակում է ամբողջական կերպով, կուսակցության բնագրի տեքստը՝ ընդունված կուսակցության VIII համագումարի կողմից, և կուսակցության կանոնադրության տեքստը՝ ընդունված կուսակցության XVII համագումարի կողմից: (Ծրագրի տեքստում ՌԿԿ անունը փոխարինված է ՀամԿԿ-ով, համաձայն XIV համագումարի վերջին կուսակցության անվանումը փոխելու մասին):

**ՀԱՄԱՄԻՈՒԹԵՆԱԿԱՆ ԿՈՄՈՒՆԻՍՏԱԿԱՆ
(ԲՈԼՇԵՎԻԿՆԵՐԻ) ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹՅԱՆ
ԾՐԱԳԻՐԸ**

ԸՆԴՈՒՎԱԾ Ե ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹՅԱՆ Ց-ՐԳ
ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԻ ԿՈՂՄԻՑ
(1919 թվի ՄԱՐՏԻ 18-23)

1917 թ. նոյեմբերի 7-ի (հոկտեմբերի 25-ի)
Հոկտեմբերյան հեղափոխությունը Ռուսաս-
տանում իրազդորձեց պրոլետարիատի ղեկավարու-
րան. չքաղութագույն գյուղացիության կամ
կիսապրոլետարիատի աջակցությամբ պրոլետա-
րիատն սկսեց կոմունիստական հասարակության
հիմքը կառուցել: Հեղափոխության զարգացման
ընթացքը Գերմանիայում և Ավստրիոյում — Հունգա-
րիայում, պրոլետարիատի հեղափոխական շարժ-
ման աճումը բոլոր առաջավոր յեկիրներում,
այդ շարժման խորհրդային ձևի տարածումը,
այսինքն այնպիսի ձևի, վերը տանում և ղեկը

պրոլետարիատի զինտատուրայի ուղղակի իրա-
դրժումը, — այս ամենը ցույց տվեց, վոր
սկսվել է համաշխարհային պրոլետարական կո-
մունիստական հեղափոխության դարաշրջանը:

Այդ հեղափոխությունն անխուսափելի ար-
դյունք եր կապիտալիզմի զարգացման, վորը
(կապիտալիզմը) դեռևս տիրապետում է քաղա-
կակիրթ յերկրների մեծ մասում: Կապիտալիզ-
մի և բուրժուական հասարակության ելությու-
նը մեր հին ծրագիրը ճշտորեն, յեթե չհաշվենք
կուսակցության՝ սոցիալ — դեմոկրատական վոչ
ճիշտ անունը, բնորոշել է հետևյալ դրոշմնե-
րով.

«Այդպիսի հասարակության գլխավոր հատ-
կանիչն ապրանքային արտադրությունն է, վոր
հիմնված է կապիտալիստական արտադրական
հարաբերությունների վրա, վորոնց առկայու-
թյան դեպքում արտադրության միջոցների յեվ
ապրանքների շրջանառության ամենից կարևոր
և նշանակալի մասը պատկանում է քանակով
փոքրաթիվ մի դասակարգի անձերի, մինչդեռ
բնակչության խոշոր մեծամասնությունը կադ-
մում են պրոլետարները և կիսապրոլետարները,

վորոնք իրենց տնտեսական դրուժյամբ ստիպ-
ված են շարունակ կամ պարբերաբար վաճառել
իրենց աշխատանքային ուժը, այսինքն կապիտա-
լիստների վարձկանը դառնալ, և իրենց աշխա-
տանքով հասարակության բարձր դասակարգե-
րի յեկամուտն ստեղծել:

«Կապիտալիստական արտադրական հարաբե-
րությունների տիրապետման շրջանն ավելի ու
ավելի յե ընդլայնվում, վորչաի վոր տեխնիկայի
մշտական կատարելագործումը՝ մեծացնելով խո-
շոր ձեռնարկությունների տնտեսական նշանա-
կությունը, դուրս է մղում մանր ինքնուրույն
արտադրողներին, նրանց մի մասին պրոլետար
դարձնելով, մնացածների դերը սահմանափակե-
լով հասարակական — տնտեսական կյանքում յեվ
տեղ — տեղ նրանց քիչ թե շատ լիակատար, քիչ
թե շատ բացահայտ, քիչ թե շատ ծանր կախ-
ման մեջ դնելով կապիտալից:

«Բացի այդ՝ նույն տեխնիկական պրոգրեսը
հնարավորություն է տալիս ձեռնարկատերերին
ավելի մեծ չափով կիրառել կանանց և յերեխանե-
րի աշխատանքն ապրանքների արտադրության և
շրջանառության պրոցեսում: Իսկ վորովհետև,
մյուս կողմից, այդ պրոգրեսը հարաբերականո-

րեն պակասեցնում ե ձեռնարկատերերի կարիքը աշխատանքային կենդանի ուժի նկատմամբ, ուստի բանվորների ուժի պահանջն անհրաժեշտաբար հետ ե մնում նրա առաջարկից, դրա հետե վանքով մեծանում ե վարձու աշխատանքի կախումը կապիտալից և բարձրանում նրա շահագործման աստիճանը:

«Այսպիսի դրուժյունը բուրժուական յերկըր ների ներսում և նրանց մշտապես սրվող փոխադարձ մրցակցությունը համաշխարհային շուկայում ավելի ու ավելի յեն դժվարացնում միշտ աճող քանակությամբ արտադրվող ապրանքների վաճառահանությունը: Գերարտադրությունը, — վոր յերևան ե դալիս քիչ թե շատ սուր արդյունաբերական ճգնաժամերի մեջ, վորոնց հետե վում են արդյունաբերության լճացման քիչ թե շատ տևական շրջաններ, — բուրժուական հասարակության արտադրողական ուժերի զարգացման անխուսափելի հետևանքն ե: Ճգնաժամերը և արդյունաբերության լճացման շրջաններն իրենց հերթին ավելի ևս քայքայում են մանր արտադրողներին, ավելի ևս մեծացնում են վարձու աշխատանքի կախումը կապիտալից, ավելի ևս արագացնում են բանվոր դասակարգի դրուժյան

հարաբերական, իսկ յերբեմն ել բացարձակ վատ թարացման ընթացքը:

«Այսպիսով տեխնիկայի կատարելագործումը, վորը նշանակում ե աշխատանքի արտադրողականության ավելացում ու հասարակական հարստության աճում, բուրժուական հասարակության մեջ պայմանավորում ե հասարակական անհավասարության աճումը, ունեւորների և չու նեւորների միջև յեղած տարածության մեծացումը՝ աշխատավոր մասսաների ել ավելի լայն խավերի համար ապրուստի անապահովության, անգործության ու բաղմատեսակ դրկանքների աճումը:

«Բայց բուրժուական հասարակությանը հատուկ այս բոլոր հակասությունների աճումին ու զարգացմանը համաչափ աճում ե նաև աշխատավոր և շահագործվող մասսայի դժգոհությունը գոյություն ունեցող կարգերից, աճում ե պրոլետարների թիվն ու համախմբվածությունը յեվ սրվում ե նրանց պայքարն իրենց շահագործողների դեմ: Միևնույն ժամանակ տեխնիկայի կատարելագործումը, համակենտրոնացնելով արտադրության և շրջանառության միջոցները յեվ հանրայնացնելով աշխատանքի պրոցեսը կապի-

ստալիստական ձեռնարկություններում, ավելի ու ավելի արագ նյութական հնարավորություն ե ստեղծում կապիտալիստական արտադրական հարաբերությունները կոմունիստականներով փոխարինելու համար, այսինքն՝ այն սոցիալական հեղափոխության համար, վորը միջազգային կոմունիստական կուսակցության՝ Վորպես գասա կարգային շարժման գիտակից, արտահայտչի՝ ամբողջ դործունեյության վերջնական նպատակըն ե կազմում:

«Փոխարինելով արտադրության և շրջանառության միջոցների մասնավոր սեփականությունը հասարակականով և հասարակական — արտադրողական պրոցեսի պլաննչափ կազմակերպություն մտցնելով՝ հասարակության բոլոր անդամների բարեկեցությունն ու բազմակողմանի զարգացումն ապահովելու համար՝ պրոլետարիատի սոցիալական հեղափոխությունը կվոնչացնի հասարակության բաժանումը դասակարգերի և գրանով կազատագրի ճնշված ամբողջ մարդկությունը, քանի վոր վերջ կդնի հասարակության մի մասը մյուսի կողմից շահագործելու բոլոր ձևերին:

«Սոցիալական այս հեղափոխության անհրաժեշտ պայմանը պրոլետարիատի ղեկառւարան ե, այսինքն՝ պրոլետարիատի կողմից մի այնպիսի քաղաքական իշխանություն նվաճելը, վորը նրան հնարավորություն տա ճնշելու շահագործողների ամեն մի դիմադրություն: Նպատակ ունենալով ընդունակ դարձնել պրոլետարիատին իրագործելու իր պատմական մեծ միտիան, միջազգային կոմունիստական կուսակցությունը կազմակերպում ե նրան վորպես բոլոր բուրժուական կուսակցություններին հակադիր ինքնուրույն քաղաքական կուսակցություն, ղեկավարում ե նրա դասակարգային պայքարի բոլոր արտահայտությունները, նրա առջև մերկացնում շահագործողների և շահագործվողների շահերի անհաշտ հակադրությունը և պարզաբանում ե նրան առաջիկա սոցիալական հեղափոխության պատմական նշանակությունն ու անհրաժեշտ պայմանները: Դրա հետ միասին՝ նա մնացած աշխատավոր և շահագործվող ամբողջ մասսայի առջև յերևան ե հանում նրա դրության անհուսալիությունը կապիտալիստական հասարակության մեջ և սոցիալական հեղափոխության անհրաժեշտությունը հա-

նուն նրա սեփական ազատագրման կապիտալի ճնշումից: Բանվոր դասակարգի կուսակցությունը՝ կոմունիստական կուսակցությունը դեպի իր շարքերն է կոչում, աշխատավոր և շահագործ-վող բնակչության բոլոր խավերին, վորչափով նրանք պրոլետարիատի տեսակետին են անց-նում»:

Կապիտալի համակենտրոնացման և կենտ-րոնացման պրոցեսը, վոչնչացնելով ազատ մրցակցությունը, քսաներորդ դարի սկզբ-րին առաջ բերեց կապիտալիստների հզոր մե-նաջնորհային միություններ՝ սինդիկատներ, կարտելներ, տրեստներ, վորոնք վճռական նշա-նակություն ստացան ամբողջ տնտեսական կյանքում, առաջ բերեց բանկային կապիտալի և ահազին չափերով համակենտրոնացած արդյու-նաբերական կապիտալի միաձուլում և կապիտա-լի ուժեղ արտահանում դեպի ոտար յերկրներ: Տրեստները՝ ընդգրկելով կապիտալիստական պե-տությունների ամբողջ խմբեր, սկսեցին տնտե-սական վերաբաժանման յենթարկել աշխարհը, վորն ամենահարուստ յերկրների միջև տերիտո-րիալ կերպով արդեն իսկ բաժանված էր: Ֆինան

սական կապիտալի այդ դարաշրջանը, վոր ան-խուսափելի կերպով սրում է պայքարը կապիտա-լիստական պետությունների միջև, իմպերիալիզ-մի դարաշրջանն է:

Այստեղից անխուսափելիորեն բղխում են իմ-պերիալիստական պատերազմներ, պատերազմ-ներ՝ վաճառահանման շուկաների, կապիտալի գործադրության շրջանների, հումուլթի և բան-վորական ուժի համար, այսինքն՝ համաշխար-հային տիրապետության և մանր ու թույլ ժո-ղովուրդների վրա իշխելու համար: Հենց այդ-պիսի բնույթ ունի 1914 - 1918 թ. թ. առաջին մեծ իմպերիալիստական պատերազմը:

Յե՛վ համաշխարհային կապիտալիզմի դար-դացման չափազանց բարձր աստիճանն ընդհան-րապես, և՛ ազատ մրցակցության փոխարինումը պետական - մենաշնորհային կապիտալիզմով, և՛ արդյունքների արտադրության ու բաշխման պրոցեսի հասարակական կարգավորման ապա-րատ պատրաստելը բանկերի, ինչպես նաև կա-պիտալիստների միությունների միջոցով, և՛ կա-պիտալիստական մենաշնորհների աճման հետ կապված՝ թանգության ու սինդիկատների գոր-ծադրած ճնշման աճումը բանվոր դասակարգի

վրա, որա ստրկացումն իմպերիալիստական, պետութեան կողմից, պրոլետարիատի տնտեսական ու քաղաքական պայքարի ահադին դժվարացումը, և՛ իմպերիալիստական պատերազմից առաջացող սարսափները, արհաւիրքներն ու ավերածութիւնները, — այս ամենն անխուսափելի յեն դարձրել կապիտալիզմի կործանումն ու հասարակական տնտեսութեան ավելի բարձր տիպին անցնելը:

Իմպերիալիստական պատերազմը չէր կարող վերջանալ վոչ միայն արդարացի հաշտութեամբ, այլև ընդհանրապես նրանով, վոր բուրժուական կառավարութիւնները քիչ թե չատկայուն հաշտութիւն կնքեն: Կապիտալիզմի զարգացման՝ հասած աստիճանի վրա պատերազմըն անխուսափելիորեն վերածուել և մեր աչքի առաջ վերածուում է շահագործող աշխատավոր մասսաների, նրանց գլուխն անցած պրոլետարիատի քաղաքացիական պատերազմի՝ ընդդէմ բուրժուազիայի:

Պրոլետարիատի աճող դրոհը և մանաւանդ նրա հաղթութիւններն առանձին յերկիրներում՝ ուժեղացնում են շահագործողների դիմադրութիւնը և առաջ են բերում կապիտալիստների

միջազգային միավորման նոր ձևեր (Ազգերի լիգա և այլն), վորոնք համաշխարհային մասշտաբով կադրակերպելով յերկրագնդի բոլոր ժողովուրդների սխտեմատիկ շահագործումը, առաջին հերթին իրենց ջանքերն ուղղում են անմիջականորեն ճնշելու բոլոր յերկրների պրոլետարիատի հեղափոխական շարժումները:

Այս ամենն անխուսափելիորեն զուգորդում են առանձին պետութիւններին ներսում մղվող քաղաքացիական կռիւլը այն հեղափոխական պատերազմների հետ, վոր մղում են թե պաշտպան վող պրոլետարական յերկիրները և թե ճնշվող ժողովուրդները՝ իմպերիալիստական պետութիւնների լծի դեմ:

Այս պայմաններում պացիֆիզմի, կապիտալիզմի որով միջազգային զինաթափման, միջնորդ դատարանների և նման լողունքները վոչ միայն հետադիմական ուտոպիաներ են, այլև աշխատավորներին ուղղակի խաբելու միջոց, վորի նպատակն է զինաթափել պրոլետարիատին և նրան հռու պահել շահագործողներին դիմաթափելու խնդրից:

Միայն պրոլետարական կոմունիստական հեղափոխութիւնը կարող է հանել մարդկութիւնը

ներն իմպերիալիզմի և իմպերիալիստական պատե-
րազմներին ստեղծած փառուղուց: Ինչպես ել վոր
լինեն հեղափոխական դժվարությունները և նրա
հնարավոր ժամանակավոր անհաջողություննե-
րը կամ հակահեղափոխական ալիքները, — պրո-
լետարիատի վերջնական հաղթանակն անխուսա
փելի յէ:

Համաշխարհային պրոլետարական հեղափո-
խության այդ հաղթանակը պահանջում է առա
ջավոր յերկիրներին բանվոր դասակարգի լիակա
տար վստահությունը, ամենասերտ յեղբայրա-
կան միություն և հեղափոխական գործողու-
թյունների ըստ կարելույն առավել միասնակա-
նություն:

Այս պայմաններն անիրադրձելի յեն, յեթե
սկզբունքորեն վճռականապես չխզվեն կապերը
սոցիալիզմի բուրժուական խեղաթյուրման հետ
և անխնա պայքար չմղվի այդ խեղաթյուրման
դեմ, վոր հաղթանակել է պաշտոնական սոցի-
ալ-դեմոկրատական և սոցիալիստական կուսակե-
ցությունների վերնախավերում:

Այսպիսի խեղաթյուրում է մի կողմից ուր
տունիզմի և սոցիալ — շովինիզմի՝ խոսքով սո-
ցիալիզմի, գործով՝ շովինիզմի հոսանքը, սեփա

կան աղդային բուրժուազիայի թալանչիական
չահերի պաշտպանությունը հալբենիքի պաշտ-
պանության կեղծ լոգունդով քողարկելն ինչպես
առհասարակ, այնպես ել հատկապես 1914—1918
թ. թ. իմպերիալիստական պատերազմի ժամա-
նակ: Այս հոսանքն ստեղծվել է շնորհիվ նրա,
վոր առաջավոր կապիտալիստական պետություն
ները կողոպտելով դադութային և թույլ ժողո-
վուրդներին՝ հնարավորություն են տալիս բուր
ժուազիային այդ կողոպտումով ձեռք բերված գեր
շահույթի հաշվին արտոնյալ վիճակի մեջ դնել
և դրանով կաշառել պրոլետարիատի վերնախա-
վերին, խաղաղ ժամանակում ապահովել նրանց
մի տանելի քաղքենիական գոյություն և իր
մոտ ծառայության վերցնել այդ խավերի ղեկա
վարներին: Ուրորտունիստներն ու սոցիալ — շո
վինիստները, լինելով բուրժուազիայի ծառա-
ներ, պրոլետարիատի ուղղակի դասակարգային
թշնամիներն են, մանավանդ այժմ, յերբ նրանք
կապիտալիստների հետ դաշնակցած, զինված
ձեռքով ճնշում են պրոլետարիատի հեղափոխա-
կան շարժումն ինչպես իրենց, նույնպես և ու-
տար յերկիրներում:

Մյուս կողմից՝ սոցիալիզմի բուրժուական

խեղաթյուրում ե համասարապես բոլոր կապի տալիստական յերկիրներում նկատվող «կենտրոնի» հոսանքը, վորը տոտանվում ե սոցիալ-չո վինիստների և կոմունիստների միջև, պաշտպանելով միասնականութուն առաջինների հետ և վորձելով վերականգնել սնանկացած II Ինտերնացիոնալը: Պրոլետարիատի պայքարի ղեկավարը՝ նրա ազատագրության համար՝ հանդիսանում ե միայն նոր, III Կոմունիստական Ինտերնացիոնալը, վորի ջոկատներից մեկն ե Համկե-ը: Այս Ինտերնացիոնալը վաստորեն ստեղծվել ե նախկին սոցիալիստական կուսակցութունների իսկապես պրոլետարական տարբերից մի շարք յերկիրներում, մասնաւանդ Գերմանիայում, կոմունիստական կուսակցութւնների առաջացումով, իսկ ձևականորեն հիմնվել ե իր առաջին համագումարում՝ 1919 թվի մարտին, Մոսկվայում: Կոմունիստական Ինտերնացիոնալը, վորը բոլոր յերկիրների պրոլետարական մասսաների մեջ ավելի ու ավելի համակրանք ե ձեռք բերում, վոչ միայն իր անվանումով ե վերադառնում դեպի մարքսիզմ, այլ և իր ամբողջ գաղափարական — քաղաքական բովանդակությամբ, իր բոլոր գործողութւններով իրագոր

ծում ե Մարքսի հեղափոխական ուսմունքը՝ մաքրված բուրժուական — ոպորտունիստական խեղաթյուրումներից:

Ջարգացնելով պրոլետարական դիկտատուրայի կոնկրետ խնդիրները Ռուսաստանի վերաբերմամբ, վորի գլխավոր հատկանիշը բնակչության մանր — բուրժուական խավերի թվական դերազանցութւնն ե, Համկե-ը հետեյալ կերպով ե վորոշում այդ նպատակները.

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԲՆԱԳԱՎԱՌՈՒՄ

1. Բուրժուական հանրապետութւնը, նույն իսկ ամենադեմոկրատականը, վորը սրբագործվում ե համաժողովրդական, համազգային կամ արտադասակարգային կամքի լողունգներով, իրականում անխուսափելիորեն բուրժուազիայի դիկտատուրա յեր մնում, աշխատավորների ահադին մեծամասնութւնը մի բուռ կապիտալիստների կողմից շահագործող և ճնշող մի մեքենա՝ շնորհիվ այն բանի, վոր գոյութւն ուներ հողի և արտադրության այլ միջոցների մասնավոր սեփականութւն: Դրան հակառակ, պրոլետարական կամ խորհրդային դեմոկրա-

տիան ամբողջ պետական ապարատի, տեղական
և կենտրոնական, վարից — վեր, մշտական և մի
ակ հիմքը դարձրեց հենց կապիտալիզմից ճնշ-
ված դասակարգերի, պրոլետարների և չքավորա
գույն գյուղացիները—կիսավրդլետարների, այ-
սինքն բնակչության ահադին մեծամասնության
մասսայական կազմակերպությունները։ Դրանով
խի խորհրդային պետությունն իրադրոճեց, ի-
միջի ալլոց, անհամեմատ ավելի լայն չափով,
քան վորեւե ալլ տեղ, տեղական և մարդային ինք
նավարությունը, առանց վերելից նշանակվող վո
րեվե իշխանության։ Կուսակցության խնդիրն է
անդուլ աշխատանքով խկապես լիովին կենսա-
գործել դեմոկրատիզմի այդ գերագույն տիպը,
վորն իր կանոնավոր գործառնության համար
մասսաների կուլտուրականության, կազմակերպ
վածության և ինքնագործունեյության մակար-
դակի մշտական բարձրացում է պահանջում։

2. Հակառակ բուրժուական դեմոկրատիայի,
վոր թազցնում է բուրժուազիայի պետության
դասակարգային բնույթը, խորհրդային իշխա-
նությունը բացորոշ կերպով ընդունում է ամեն
մի պետության անխուսափելի դասակարգային
բնույթը, քանի բոլորովին չի չքացել հասարա-

կության բաժանումը դասակարգերի և դրա հետ
միասին՝ ամեն մի պետական իշխանություն։
խորհրդային պետությունը, իր իսկ եյությամբ,
նպատակ է դնում ճնշել շահագործողների դիմա
դրությունը, և խորհրդային սահմանադրությու
նը կանգ չի առնում շահագործողներին քաղաքա
կան իրավունքներից զրկելու առաջ՝ յեկակետ
ունենալով այն, վոր ամեն մի ազատություն
խարեյություն է, յեթե հակասում է կապիտա-
լի ճնշումից աշխատանքի ազատագրման։ Անշեղ
գլուխ բերելով շահագործողների դիմադրու-
թյան ճնշումը և դադափարականորեն պայքարե
լով բուրժուական իրավունքների ու ազատու-
թյունների բացարձակ բնույթի վերաբերմամբ
խորապես արմատացած նախապաշարունների
դեմ՝ միաժամանակ պրոլետարիատի կուսակցու
թյան խնդիրն է պարզաբանել, վոր քաղաքա-
կան իրավունքներից զրկելն ու ազատության
ինչպիսի սահմանափակում ել վոր լինի, դրանք
անհրաժեշտ են բացառապես վորպես պայքարի
ժամանակավոր միջոցներ՝ շահագործողների
ձեռնարկած փորձերի դեմ՝ պաշտպանելու կամ
վերականգնելու իրենց արտոնությունները։ Այն
քան, վորքան կվերանա մարդը մարդու միջոցով

չահադործելու որչեղաթիվ հնարավորութիւնը, կվերանա նաեւ այդ ժամանակավոր միջոցների անհրաժեշտութիւնը, և կուսակցութիւնը կձգտի դրանք սահմանափակել և լիովին վերացնել:

3. Բուրժուական դեմոկրատիան սահմանափակվում էր ձեւականորեն տարածելով հավասարապես բոլոր քաղաքացիների վրա քաղաքական իրավունքները և ազատութիւնները, ինչպէս իրեն ժողովների, միութիւնների, մամուլի իրավունքները: Բայց իրականում բուրժուական դեմոկրատիայի ժամանակ ինչպես վարչական պարակտիկան, այնպես եւ գլխավորապես աշխատավորների անտեսական ստրկութիւնը, վերջիններս միշտ դնում էին այդ իրավունքներով ու ազատութիւններով քիչ թե շատ լայն կերպով ոգտվելու անհնարին դրութեան մեջ:

Ընդհակառակը, պրոլետարական դեմոկրատիան իրավունքները և ազատութիւնները ձեւականորեն հռչակելու փոխարեն դրանք փաստորեն տրամադրում էր ամենից առաջ և ամենից շատ բնակչութեան հենց այն դատակարարին, վրոնք ճշգրտում էին կապիտալիզմից, այսինքն՝ պրոլետարիատին և դեյուզացիութեանը: Դրա

համար Խորհրդային իշխանութիւնը խլում է բուրժուազիայից իշխանութիւններ, տալարաններ, թղթի պահեստներ և այլն՝ դնելով դրանք աշխատավորների ու նրանց կազմակերպութիւնների լիակատար անսրինութեան տակ:

Համկկ խնդիրն այն է, վրո աշխատավոր բը նախութեան է՛լ ավելի լայն մասսաներ ներգըրա վի դեմոկրատական իրավունքներից և ազատութիւններից ոգտվելու համար և ընդլայնի դրա նյութական հնարավորութիւնը:

4. Բուրժուական դեմոկրատիան դարերի ընթացքում ազդարարել է մարդկանց իրավահամարութեան՝ անկախ սեռից, կրոնից, ցեղից և ազգութեանից, բայց կապիտալիզմը վրո մի տեղ թույլ չի տվել իրապես իրադործելու այդ իրավահամարութեանը, իսկ իր իմպերիալիստական ստաղիայում չափազանց սրել է ցեղային և ազգային ճնշումը: Միայն չորհրդի նրա, վրո Խորհրդային իշխանութիւնն աշխատավորների իշխանութեան է, նա կարողացավ մինչև վերջը և կյանքի բոլոր ապարեզներում, առաջին անգամ աշխարհում, անցկացնել այդ իրավահամարութեանը, կիս մինչև կնոջ անհամարութեան վերջին հետքերի վրոնչացումն ա-

մուսնական և առհասարակ ընտանեկան խրա-
վունքի ասպարեղում: Ներկա մոմենտում կու-
սակցության խնդիրն է գերազանցապես զաղա-
փարական և դաստիարակչական աշխատանք կո-
տարել՝ նախկին անհավասարության ու նախա-
պաշարումների բոլոր հետքերը միանգամայն
վոչնչացնելու համար, մանավանդ պրոլետարիա-
տի և գյուղացիության հետամնաց խավերի
մեջ:

Զսահմանափակվելով կանոնաց ձևական իրա-
վահավասարությամբ՝ կուսակցությունը ձգ-
տում է նրանց ազատել հնացած տնային տնտե-
սության նյութական ծանրությունից՝ փոխարի
նելով այդ տնտեսությունը կոմունա — տներով,
հասարակական ճաշարաններով, կենտրոնական
լվացքատներով, մսուրներով և այլն:

Ծ. Անհամեմատ ավելի մեծ հնարավորու-
թյուն ընձեռելով աշխատավորական մասսանե-
րին, քան բուրժուական դեմոկրատիայի և պա-
լամենտարիզմի ուրիշ, վոր պատգամավորներ
ընտրվեն և հետ կանչվեն բանվորների ու գյու-
ղացիների համար ամենահեշտ և մատչելի յեղա-
նակով՝ միաժամանակ խորհրդային իշխանու-
թյունը վոչնչացնում է պառլամենտարիզմի բա-

ցասական կողմերը, մանավանդ որենադիր յեվ
գործադիր իշխանությունների անջատումն իրա-
րից, ներկայացուցչական հիմնարկների կտրվա-
ծությունը մասսաներից և այլն:

Խորհրդային պետությունը մոտեցնում է պե-
տական ապարատը մասսաներին նաև նրանով,
վոր ընտրական միավորը և պետության հիմնա-
կան բջիջը դառնում է վոչ թե տերիտորիալ շքր
ջանը, այլ արտադրական միավորը (գործարան,
ֆաբրիկա):

Կուսակցության խնդիրն այն է, վոր ամբողջ
աշխատանքն այդ ուղղությամբ կատարելով՝ իշ-
խանության որդանների և աշխատավոր մասսա-
ների հետագա մերձեցմանը ձգտի՝ այդ մասսա-
ների կողմից դեմոկրատիզմը պրակտիկայում ա-
վելի ևս խստությամբ և ավելի ևս լրիվ իրագոր-
ծելու հողի վրա՝ առանձնապես պաշտոնատար
անձերի պատասխանատու և հաշվետու լինելը
կիրառելու ճանապարհով:

Ե. Բուրժուական դեմոկրատիան, հակառակ
իր ղեկավարացիաներին, զորքն ունեւոր դասակար-
գերի գործիք է դարձրել, այն անջատելով աշ-
խատավոր մասսաներից և այն հակադրելով դե-
րանց, զինվորների համար քաղաքական իրա-

վունքներն իրազործելու հնարավորութիւնը վո-
չընչացնելով կամ դժվարացնելով, մինչդեռ խոր
հըրդային պետութիւնը ձուլում է իր որդաննե-
րում, խորհուրդներում, բանխորհրդին և զին-
վորներին՝ նրանց իրավունքների հալստարու-
թյան և նրանց շահերի միասնության հիմունք-
ներով: Կուսակցութեան խնդիրն է՝ պաշտպանել
ու զարգացնել բանվորների և զինվորների այդ
միասնութիւնը խորհուրդներում, ամբացնելով
զինված ուժի անքակտելի կապը պրոլետարիատի
և կիսապրոլետարիատի կազմակերպութիւնների
հետ:

7. Ամբողջ հեղափոխութեան մեջ քաղաքային
արդյունաբերական պրոլետարիատը՝ վորպես
աշխատավոր մասսաների ամենից շատ համա-
կենարոնացած, միավորված, լուսավորված յեւ
պայքարում կոմիւնիստի՝ ղեկավար դերն ար-
տահայտել է թե՛ խորհուրդների առաջացման
մեջ և թե՛ զրանց զարգանալու և իշխանութեան
որդաններ դառնալու ամբողջ ընթացքում: Մեր
խորհրդային սահմանադրութիւնն արտահայ-
տել է այդ, վերապահելով արդյունաբերական
պրոլետարիատին մի շարք արտոնութիւններ՝
գյուղի համեմատաբար ավելի ցրել մանր-բուր

ժուական մասսաների հանդեպ:

Համկի, պարզաբանելով գյուղի սոցիալիստա-
կան կազմակերպման դժվարութիւնների հետ
պատմականորեն կապված այդ արտոնութիւննե-
րի ժամանակավոր բնույթը, պետք է ձգտի ան-
շեղ ու սխտեմատիկորեն ողտազործելու արդյու-
նաբերական պրոլետարիատի այդ գրութիւնը,
վորպեսզի ի հակալի ինք-ցեխային և ինք
պրոֆեսիոնալ շահերի, վոր կապիտալիզմն եր-
անուցում բանվորների մեջ, ավելի սերտ կեր-
պով միացնի գյուղական պրոլետարների ու կի-
սապրոլետարների, այլև միջին գյուղացիու-
թեան թմենից ավելի հետամնաց ու ցրել մասսա
ներին առաջավոր բանվորների հետ:

8. Միայն պետութեան խորհրդային կազմա-
կերպման շնորհիւ պրոլետարիատի հեղափոխու-
թիւնը կարող եր միանգամից փչել ու հիմնա-
հատակ անել պետութեան հին, բուրժուական,
չինովնիկական և դատական ապարատը: Սա-
կայն լայն մասսաների վոչ բավականաչափ բար-
ձր կուլտուրական մակարդակը, մասսաների
կողմից պատասխանատու դիրքերում առաջ քա-
շված աշխատողների անհրաժեշտ հմտութեան բա-
ցակայութիւնը կառավարման գործում, ծանր

պայմաններում հին դպրոցի մասնագետներին արագութեամբ դուրծի հրավիրելու անհրաժեշտութիւնը և այն, վոր քաղաքային բանվորներին ամենազարգացած խավը վերցված և ղեկավարական աշխատանքի, խորհրդային կարգերում բոլորակրիտիկմի մասնակի վերածնունդ և առաջացրել:

Ամենավճռական պայքար մղելով բոլորոյրա տիգմի դեմ՝ Համկի այդ Հարիքի լիակատար հաղթահարման համար պաշտպանում և հետևի յալ միջոցները.

1) Խորհրդի յուրաքանչյուր անդամին պարտադիր կերպով ներգրավել պետութեան կառավարման գծով վորոշ աշխատանք կատարելու:

2) Հանրապարար փոխել այդ աշխատանքներն այնպես, վոր նրանք աստիճանաբար ընդգրկեն կառավարման բոլոր ճյուղերը:

3) Ամբողջ աշխատավոր բնակչութեանը գրլ խովին աստիճանաբար ներգրավել պետութեան կառավարման աշխատանքի մեջ:

Այս բոլոր միջոցների լիակատար և բաղմակողմանի կենսագործումը վորպես մի հետադաքայլ այն ուղիով, վորի վրա կանգնեց Փարիզի կոմունան, և կառավարման ֆունկցիաների պար

զացումը, աշխատավորների կուլտուրական մակարդակի բարձրացման ղուգընթաց, տանում ևն դեպի պետական իշխանութեան վոչնչացումը:

ԱԶԳԱՅԻՆ ՀԱՐԱԲԵՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ
ԲՆԱԳԱՎԱՌՈՒՄ

9. Աղգային հարցում Համկի ղեկավարվում և հետևյալ ղրույթներով.

1) Յեւակետ և ընդունվում տարբեր ազգութեանների պրոլետարների և կիսապրոլետարների մերձեցման քաղաքականութեանը՝ կալվածատերերի և բուրժուազիայի տապալման նպատակով միատեղ հեղափոխական պայքար մղելու համար:

2) Նպատակ ունենալով հաղթահարել ճընշված յերկիրների աշխատավոր մասսաների անվրտահութեանը դեպի այդ յերկիրները ճնշած պետութեանների պրոլետարիատը, անհրաժեշտ և ամեն մի աղգային խմբակցութեան բոլոր յեվ յուրաքանչյուր տեսակի արտոնութեանների վոչընչացում, ազգութեանների լիակատար իրավահավասարութեան, պետականորեն անջատվելու

իրավունքի ճանաչում գաղութներին և անիրավա հավասար ազգութիւններին համար:

3) Նույն այդ նպատակով, վորպէս դեպի իրակատար միասնութիւն տանող անցողիկ ձեւերից մեկը, կուսակցութիւնն առաջադրում է խորհրդային տիպով կազմակերպված պետութիւններին ֆեդերատիվ միավորումը:

4) Այն հարցում, թե ո՞վ է ազգային անջատման կամքի կրողը, Համկի կանգնած է պատմական — դասակարգային տեսակետի վրա, հաշիվ առնելով, թե իր պատմական դարգացման վո՛ր աստիճանի վրա յե կանգնած ավյալ ազգը՝ միջնադարից դեպի բուրժուական դեմոկրատիա, թե՞ բուրժուական դեմոկրատիայից դեպի խորհրդային կամ պրոլետարական դեմոկրատիա տանող ճանապարհի վրա:

Համենայն դեպս այն ազգերի պրոլետարիատի կողմից, վոր ճնշող ազգեր ևն յեղել, անհրաժեշտ է, վոր առանձին զուելութիւն և առանձին ուշադրութիւն հանդէս բերվի ճնշված կամ անիրավահավասար ազգերի աշխատավոր մասնաների ազգային զգացմունքներին մնացորդների վերարբերմամբ: Միայն այդպիսի քաղաքականութեամբ է հնարավոր պայմաններ ստեղծել մի-

ջազգային պրոլետարիատի ազգայնորէն ալլատե սակ տարրերի իրոք ամուր, հոժարակամ միութեան համար, ինչպէս այդ ցույց ավեց մի շարք ազգային խորհրդային հանրապետութիւններին՝ խորհրդային Ռուսաստանի շուրջը միավորվելու փորձը:

ՌԱԶՄԱԿԱՆ ԲՆԱԳԱՎԱՌՈՒՄ

10. Ռազմական բնադալառում կուսակցութեան խնդիրները վորոշվում են հետեյալ հիմնական դրույթներով.

1) Իմպերիալիզմի կազմալուծման և աճող քաղաքացիական պատերազմի դարաշրջանում հնարավոր չէ վոչ պահպանել հին բանակը, վոչ նորը կազմակերպել այսպէս կոչված առաջատար կարգային կամ համազգային հիմքերի վրա: Կարմիր բանակը՝ վորպէս պրոլետարական դիկտատուրայի գործիք՝ անհրաժեշտորէն պետք է ունենա բացորոշ դասակարգային բնույթ, այսինքն՝ կազմվի բացառապէս պրոլետարիատից և որան մոտիկ՝ գլուղացիութեան կիսապրոլետարական խավերից: Միայն դասակարգերի վոչընչացման կապակցութեամբ նմանորինակ դասա-

կարգային բանակը կվերածվի համաժողովրդական սոցիալիստական միլիցիայի:

2) Անհրաժեշտ է բոլոր պրոլետարներին ու կիսապրոլետարներին ամենալայն չափով սովորեցնել ռազմական գործը և համապատասխան առարկաների դասավանդութուն մտցնել դպրոցում:

3) Կարմիր բանակի ռազմական ուսուցման ու դաստիարակման աշխատանքը կատարվում է զստակարգային համախմբման և սոցիալիստական լուսավորության հիմունքով: Ուստի անհրաժեշտ են հուսալի և անձնվեր կոմունիստներին քաղաքական կոմիսարներ ռազմական պետերին կից, և կոմունիստական բՆԻՇների կազմակերպում յուրաքանչյուր զորամասում՝ ներքին գաղափարական կապ և գիտակից զինացիային ահաստատելու համար:

4) Ի հակալիճ հին բանակի կառուցվածքի անհրաժեշտ է՝ զուտ զորանոցային ուսուցման ըստ կարելույն կարճ ժամկետ, զորանոցների մերձեցում ռազմական և ռազմա - քաղաքական դպրոցների տիպին, զինվորական կազմակերպութունների ըստ կարելույն սերտ կապի հաստատում Ֆարբիկաների, գործարանների, արհես-

տակցական միությունների, գյուղական չքավորության կազմակերպությունների հետ:

5) Յերիտասարդ հեղափոխական բանակին կարող է տրվել անհրաժեշտ կազմակերպական կապ և կայունութուն գիտակից բանվորների և գյուղացիների միջից յեթած, առաջին նվազ թե կուզ ստորին, հրամանատարական կազմի ոգնությամբ միայն: Այդ պատճառով, ամենից ավելի ընդունակ, յեռանդուն և սոցիալիզմի գործին նվիրված զինվորներին հրամանատարական պաշտոնների համար պատրաստելը բանակի ստեղծման գործի կարևորագույն խնդիրներից մեկն է:

6) Անհրաժեշտ է ամենալայն կերպով ոգտագործել և կիրառել վերջին համաշխարհային պատերազմի ոպերատիվ և տեխնիկական փորձը: Այս կապակցությամբ անհրաժեշտ է բանակի կազմակերպման և նրա ոպերատիվ դեկավարության գործի մեջ լայնորեն զրաւել հին բանակի դպրոցն սնցած զինվորական մասնագետներին: Իր հերթին, այսպիսի ներգրավման անհրաժեշտ պայմանն է բանակի քաղաքական դեկավարությունը և հրամանատարական կազմի ամենակողմանի վերահսկողությունը կենտրոնացնել բանվոր զստակարգի ձեռքում:

7) Հրամանատարական կազմի ընտրականության պահանջը, վոր ահագին սկզբունքային նշանակութիւն ուներ բուրժուական բանակի վերաբերմամբ, վորտեղ հրամանատարական կազմը ջոկվում և դաստիարակվում եր վորպես զինվորների և զինվորների միջոցով՝ աշխատավոր մասսաների դասակարգային հպատակեցման ուսարատ, միանգամայն կորցնում և իր սկզբունքային նշանակութիւնը դասակարգային բանվորական և գյուղացիական կարմիր բանակի վերաբերմամբ: Ընտրականության և նշանակովիության հնարավոր համակցումը (комбинация) հեղափոխական դասակարգային բանակին թելադրվում և գործնական նկատառումներով և կախված և զորամասերի կազմավորման առկա մակարդակից, համախմբվածության աստիճանից, հրամանատարական կազմերի առկայութիւնից և այլն:

ԴԱՏԱԿԱՆ ԲՆԱԳԱՎԱՌՈՒՄ

11. Իր ձեռքն առնելով ամբողջ իշխանութիւնը և առանց մնացորդի վերացնելով բուրժուական տիրապետության որդանները—նախ-

կին կառուցվածքի դատարանները՝ պրոլետարական դեմոկրատիան բուրժուական դեմոկրատիայի «դատավորների ընտրականութիւնը ժողովրդի միջոցով» ֆորմուլի փոխարեն առաջ և քաշել «դատավորների ընտրականութիւնն աշխատավորներից՝ միայն աշխատավորների միջոցով» դասակարգային լողունգը և այն կիրառել և դատարանի ամբողջ կազմակերպության մեջ, միաժամանակ հավասարեցնելով յերկու սեռերին ինչպես դատավորներին ընտրության, նույնպես և դատավորներին պարտականութիւնները վարելու բոլոր իրավունքներում:

Պրոլետարիատի և չքավոր գյուղացիության ամենալայն մասսաներին դատավարության գործին ներգրավելու համար դատարանում մըտցված և մշտապես փոխարինվող ժամանակավոր դատավոր-ատենակալների մասնակցութիւնը, ցուցակները կազմելու գործին դրավելով մասսայական բանվորական կազմակերպութիւններին, արհեստակցական միութիւններին և այլն:

Նախկին տարբեր կառուցվածքի և բազմաթիվ ինստանցիաներ ունեցող դատարանների անվերջ շարանի փոխարեն միասնական ժողովրդական դատարան ստեղծելով՝ խորհրդային իշխա-

նությունը պարզացրել է դատարանի կառուցվածքը՝ դատարանը բացարձակապես մատչելի դարձնելով բնակչությանը և վերացնելով դատավարության ամեն տեսակի քաջքշուկները:

Վերացնելով տապալված կառավարությունների որենքները, խորհրդային իշխանությունը հանձնարարել է խորհուրդների ընտրած դատավորներին՝ իրագործել պրոլետարիատի կամքը, գործադրելով նրա ղեկընտնեը, իսկ այդպիսիների բացակայության կամ թերի լինելու դեպքում՝ ղեկավարվել սոցիալիստական իրավագիտական լծյամբ:

Այս ձևով կազմակերպված դատարանները՝ պատժի բնագավառում պատժի բնույթին արդեն արմատական փոփոխության են յենթարկել՝ լայն չափերով իրագործելով պայմանական դատապարտությունը, կիրառելով հասարակական պարսավանքը վորպես պատժի միջոց, փոխարինելով ազատազրկումը պարտադիր աշխատանքով՝ ազատության պահպանումով, փոխարինելով բանտերը դատախազական հաստատություններով և հնարավորություն տալով կիրառելու ընկերական դատարանների պրակտիկան:

Համկկ, հետամուտ լինելով դատարանի ա-

պագա զարգացմանն այդ իսկ ճանապարհով, պետք է ձգտի, վորպեսզի դատավարական պարտականությունների կատարման գործի մեջ գլխավորին գրավի ամբողջ աշխատավոր բնակչությունը, և պատիժների սխտեմը վերջնականապես փոխարինվի դատախազական բնույթ կրող միջոցների սխտեմով:

ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԼՈՒՍԱՎՈՐՈՒԹՅԱՆ
ԲՆԱԳԱՎԱՌՈՒՄ

12. Ժողովրդական լուսավորության բնագավառում Համկկ նպատակ է դնում գլուխ բերել 1917 թվի Հոկտեմբերյան հեղափոխությունից սկսած գործը՝ դպրոցը բուրժուազիայի դատակարգային տիրապետության գործիքից դարձնել հասարակության դատակարգային բաժանումը իսկապես փոխացնելու գործիք, հասարակության կոմունիստական վերաբերման գործիք:

Պրոլետարիատի դեկտատուրայի շրջանում, այսինքն կոմունիզմի լիակատար իրագործումը հնարավոր դարձնող պայմանները պարտադիր լու շրջանում, դպրոցը փոխ միայն պետք է լինի առհասարակ կոմունիզմի սկզբունքների հաղոր-

դիէլը, այլև պրոլետարիատի դադափարական, կադմակերպական, դաստիարակչական ազդեցությունն աշխատավոր մասսաների կիսապրոլետարական և վոչ-պրոլետարական խավերին հաղորդողը՝ կոմունիզմը վերջնականապես հաստատելու ընդունակ սերունդ դաստիարակելու նպատակով: Այդ ճանապարհին ներկայիս մոտավոր խնդիրն է՝ Խորհրդային իշխանության արդեն հաստատված դպրոցական ու լուսավորական գործի հետևյալ հիմքերի հետագա զարգացումը.

1) Զրի ու պարտադիր ընդհանուր ու պոլիտեխնիկական (թեորիապես և դործնականորեն արտադրության բոլոր գլխավոր ճյուղերին ծանոթացնող) կրթություն յերկու սեռի բոլոր յերիսաների համար մինչև 17 տարեկանը:

2) Ստեղծել նախադպրոցական հիմնարկությունները՝ մսուրների, պարտեզների, ոջախների ցանց և այլն, հասարակական դաստիարակությունը բարելավելու և կնոջ ազատագրելու նպատակով:

3) Լիովին իրագործել միասնական աշխատանքային դպրոցի սկզբունքները՝ կատարելով դասավանդումը մայրենի լեզվով, յերկու սեռի յերեխաներին միատեղ պովորեցնելով, անպայ-

ման աշխարհիկ, այսինքն վորեւ կրոնական ազդեցությունից ազատ, ուսուցման և հասարակական - արտադրողական աշխատանքի միջև սերտ կապ հաստատելով, կոմունիստական հասարակության համար բազմակողմանի զարգացում ունեցող անդամներ պատրաստելով:

4) Բոլոր սովորողներին պետության հաշվին մատակարարել սնունդ, հագուստ, վոտնաման, ուսումնական պիտույքներ:

5) Պատրաստել կոմունիզմի դադափարներով ներշնչված՝ լուսավորության աշխատողների նոր կազմեր:

6) Ներգրավել աշխատավոր բնակչությանն ակտիվ մասնակցություն ցույց տալու լուսավորության դործին («Ժողովրդական կրթության խորհուրդները» զարգացում, գրագետների մոմրիկիզացիա և այլն):

7) Յույց տալ պետական բազմակողմանի ոգնություն բանվորների և գյուղացիների ինքնակրթության և ինքնազարգացման դործին (արտադպրոցական կրթության հաստատություններ ջանդի ստեղծում, գրադարաններ, հասակավորների դպրոց, Ժողովրդական տներ և համալսա-

րաններ, դասընթացներ, դասախոսություններ, կինեմատոգրաֆներ, ստուդիաներ և այլն) :

8) Լայնորեն զարգացնել արհեստակցական կրթությունը 17 տարեկանից բարձր հասակ ունեցողների համար, ընդհանուր պոլիտեխնիկական գիտելիքների հետ միասին :

9) Բոլոր սովորել ցանկացողների և առաջին հերթին բանվորների համար լայն կերպով մատչելի դարձնել բարձրագույն դպրոցի լսարանները, բարձրագույն դպրոցում դասալսանդելու գործունեությունը պայմանավորված ընդհանուր կրթության գերազանցելով բոլոր նրանց, ովքեր կարող են այնտեղ ուսուցանել, թարմ գիտական ուժերի և կաֆեդրի միջև յեղած բոլոր և ամեն տեսակի արգելքները վերացնել. սովորողներին նյութապես ապահովել՝ պրոլետարիաներին և գյուղացիներին բարձրագույն դպրոցից ոգտվելու փաստական հնարավորություն տալու նպատակով :

10) Հավասարապես անհրաժեշտ է աշխատավորների համար բանալ և մատչելի դարձնել արվեստների ամբողջ գանձարանը, արվեստներ, վորենք ստեղծվել են նրանց աշխատանքի շահագործման հիման վրա ու մինչև այժմ բացառա-

պես չահագործողների տնօրինություն տակ են գտնվել :

11) Զարգացնել կոմունիստական գաղափարների ամենալայն պրոպագանդը և այդ նպատակով ոգտագործել պետական իշխանություն ապարատը և միջոցները :

ԿՐՈՆԱԿԱՆ ՀԱՐԱԲԵՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԲՆԱԳԱՎԱՌՈՒՄ

13. Կրոնի վերաբերմամբ ՀամկԿ չի բավականանում յեկեղեցու ու պետություն և դպրոցի ու յեկեղեցու արդեն իսկ որինականացված բաժանումով, այսինքն այն ձեռնարկումներով, վորոնք բուրժուական դեմոկրատիան առաջադրում է իր ծրագրերի մեջ, սակայն աշխարհում վոր մի տեղ չի հասցրել մինչև վերջը, չնորհիվ կապիտալի և կրոնական պրոպագանդի միջև յեղած բազմատեսակ փաստական կապերի :

ՀամկԿ ղեկավարվում է այն համոզումով, թե մասսաների բովանդակ հասարակական-տեսական գործունեությունը պլանաչափության ու գիտակցականության իրագործումն է միայն, վոր կարող է լիովին մեռցնել կրոնական նախա-

պաշարումները: Կուսակցութիւնը ձգտում է լի
ովին փշրել հարստահարող դասակարգերի և
կրօնական պրոպագանդի կազմակերպութեան
միջև յեղած կապը՝ նպաստելով աշխատավոր
մասսաների փաստական աղատագրմանը կրօնա-
կան նախապաշարմունքներից և կազմակերպելով
ամենալայն գիտական-լուսավորական և հակա-
կրօնական պրոպագանդ: Ընդամին անհրաժեշտ է
հոգատարութեամբ խուսափել հավատացյալների
դժգոհումների ամեն տեսակի վիրավորանքից,
վորք տանում է միայն դեպի կրօնական մոլե-
ւանդութեան ամբացում:

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԲՆԱԳԱՎԱՌՈՒՄ

1. Անշեղ շարունակել և ավարտել բուրժու-
ադիայի սեփականազրկումը, արտադրութեան
ու շրջանառութեան միջոցները խորհրդային հան-
րապետութեան, այսինքն բոլոր աշխատավորնե-
րի ընդհանուր սեփականութիւնը դարձնելը, մի
գործ, վորն սկսված է և իր գլխավոր ու հիմնա-
կան մասերում արդեն վերջացած է:

2. Իբրև խորհրդային իշխանութեան ամբողջ
սնտեսական քաղաքականութիւնը վորոշող, գըլ

խավոր և հիմնական խնդիր համարել յերկրի
արտադրողական ուժերի բարձրացումը բոլոր մի
ջոցներով: Նկատի ունենալով այն ծանրագույն
քայքայվածութիւնը, վոր սպրկում է յերկիրը,
պետք է ամեն ինչ ստորագասվի բնակչութեան
անհրաժեշտ միջերջների քանակն անմիջապես և
լստ ամենայնի շատացնելու գործնական նպատա-
կին: Այդ ուղղութեամբ ստացված գործնական
հետեւանքներով պետք է չափվի ժողովրդական
սնտեսութեան հետ կապված խորհրդային յուրա-
քանչյուր հիմնարկութեան աշխատանքի հաջողու-
թիւնը:

Ընդամին անհրաժեշտ է առաջին հերթին ու-
շադրութիւն դարձնել հետեւյալի վրա.

3. Իմպերիալիստական սնտեսութեան կազ-
մալուծումը խորհրդային շինարարութեան առա-
ջին ժամանակաշրջանին ժառանգութիւնէ թողել
վորոշ քառսայնութիւն արտադրութեան կազմա-
կերպման և կառավարման մեջ: Այլելի ստիպո-
ղականորեն է առաջ քաշվում, իբրև արմատա-
կան խնդիրներից մեկը, յերկրի ամբողջ սնտե-
սական գործունէութեան առավելագույն միավո-
րումը մի համապետական պլանով. արտադրու-
թեան առավել կենտրոնացումը՝ ըստ առանձին
ճյուղերի ու ճյուղերի խմբերի այն միավորելու

և լավագույն արտադրական միավորների մեջ
այն կենտրոնացնելու իմաստով, այլև տնտեսա-
կան խնդիրներն արագ իրագործելու իմաստով.
արտադրական ամբողջ ասպարատի առավել կար-
գավորումը, յերկրի բոլոր նյութական միջոցնե-
րի նպատակահարմար և խնայողաբար ոգտադոր
ծումը:

Ընդամին անհրաժեշտ է հոգ տանել մյուս
ժողովուրդների հետ տնտեսական աշխատակցու-
թյունը և քաղաքական կապերն ընդլայնելու մա-
սին, միաժամանակ ձգտելով միասնական տնտե-
սական պլան սահմանել այդ ժողովուրդներից նը-
րանց հետ, վորոնք արդեն խորհրդային կարգե-
րի յեն անցել:

4. Մանր և տնայնագործական արդյունաբե-
րության նկատմամբ անհրաժեշտ է լայն կեր-
պով ոգտադործել այն՝ տնայնագործներին պե-
տական պատվերներ տալու միջոցով. տնայնա-
գործական և մանր արդյունաբերությունը մըտց
նել հումքի և վառելանյութի մատակարարման
ընդհանուր պլանի մեջ, ինչպես նաև Ֆինանսա-
կան աջակցություն ցույց տալ նրան, առանձին
տնայնագործներին, տնայնագործական արտելնե-
րը, արտադրական կոոպերատիվները և մանր

ձեռնարկություններն ավելի խոշոր արտադրա-
կան և արդյունաբերական միավորների մեջ մի-
ավորելու պայմանով. նման միավորումներին
խրախուսել նրանց տնտեսական առավելություն
ներ տալու միջոցով, վորոնք, մյուս միջոցների
հետ մեկտեղ, նպատակ ունեն կասեցնել տնայ-
նագործներին՝ մանր արդյունաբերողներ դառնա-
լու ձգտումը և ստեղծել արտադրության այդ
հետամնաց ձևերի անհիմնադալին փոխանցումն
ավելի բարձր՝ խոշոր մեքենայացված ինդուստ-
րիայի:

5. Հանրայնացրած արդյունաբերության կազ-
մակերպական ապարատն առաջին հերթին պետք
է հենվի արհեստակցական միությունների վրա:
Նրանք պետք է միշտ ավելի և ավելի ադատա-
գրվեն ցեխային սահմանափակությունից ու դսու
նան խոշոր արտադրական միավորումներ, վո-
րոնք ընդգրկում են արտադրության տվյալ ճյու-
ղի աշխատավորների մեծամասնությունը, իսկ
սոտիճանաբար նաև բոլորին գլխովին:

Խորհրդային հանրապետության որենքների
և հաստատված պրակտիկայի համաձայն արդեն,
մասնակցություն ունենալով արդյունաբերու-
թյան կառավարման բոլոր տեղական և կենտրո-

նական օրդաններում՝ հետագայում արհեստակցական միությունները պետք է փաստորեն իրենց ձեռքում կենտրոնացնեն ամբողջ ժողովրդական տնտեսության, վորպես միասնական տնտեսական ամբողջության, բովանդակ կառավարումը: Այդպիսով՝ ապահովելով կենտրոնական պետական կառավարման, ժողովրդական տնտեսության և աշխատավորության լայն մասսաների անքակտելի կապը՝ արհեստակցական միությունները պետք է վերջիններիս ամենալայն չափով ներգրավեն տնտեսավարության անմիջական աշխատանքի մեջ: Միաժամանակ արհեստակցական միությունների մասնակցությունը տնտեսավարությանը և նրանց միջոցով լայն մասսաների գրավումն այդ գործին՝ խորհրդային իշխանության տնտեսական ապարատի բյուրոկրատացման դեմ պայքարելու գլխավոր միջոցն է և հնարավորություն է տալիս իրոք ժողովրդական վերահսկողություն հաստատելու արտադրության արդյունքների վրա:

6. Ժողովրդական տնտեսության պլանաչափ կարգացման նպատակով պետության մեջ յեղած ամբողջ աշխատանքային ուժի անհրաժեշտ առավելագույն օգտագործումը, նրա ճիշտ բաշխումը:

ու վերաբաշխումը ինչպես տարբեր տերիտորիալ մարզերի, նույնպես և ժողովրդական տնտեսության տարբեր ճյուղերի միջև, պետք է կազմի խորհրդային իշխանության տնտեսական քաղաքականության մոտակա խնդիրը, քաղաքականություն, վորը կարող է իրագործվել նրա կողմից՝ միայն սերտ կապ պահպանելով արհեստական միությունների հետ: Վորոչ հասարակական աշխատանքներ կատարելու համար արհեստակցական միությունների մասնակցությունը ամբողջ աշխատունակ բնակչության գլխավին մոբիլիզացիան խորհրդային իշխանության կողմից պետք է անհամեմատ լայն ու ավելի սխտեմատիկորեն կիրառվի, քան այդ արվել է մինչև հիմա:

7. Աշխատանքի կապիտալիստական կազմակերպման անկման պայմաններում յերկրի արտադրական ուժերը կարող են վերականգնվել ու զարգանալ, իսկ արտադրության սոցիալիստական յեղանակը կարող է ամրանալ միայն աշխատավորների ընկերային կարգապահության, նրանց առավելագույն ինքնագործունեյության, պատասխանատվության գիտակցության և աշխատանքի արդյունավետության նկատմամբ փոխա-

դարձ ամենախիստ վերահսկողութիւն սահմանելու հիման վրա :

Այդ նպատակին հասնելը համառ, սիստեմատիկ աշխատանք է պահանջում մասսաների վերադաստիարակման դործում, վորը դուրացված է այժմ հենց շնորհիվ նրա, վոր մասսաները դործնականում տեսնում են կապիտալիստին, կալվածատիրոջը և վաճառականին հեռացնելը և սեփական պրակտիկայի փորձով այն համոզման են գալիս, վոր իրենց բարեկեցութեան մակարդակը շտապապէս իրենց սեփական աշխատանքի կարգապահութիւնից է կախված :

Նոր սոցիալիստական կարգապահութեան ըստեղծման այս աշխատանքում գլխավոր դերն ընկնում է արհեստակցական միութիւնների վրա : Ղեկընդնաւ, հրաժարվելով հին շարքներից, այդ նպատակն ոգտագործելու համար պետք է դործնականում կիրառեն ու փորձեն զանազան տեսակի միջոցառումներ, ինչպես, որինակ, սահմանել հաշվետվութիւն, արտադրանքի նորմաներ, սահմանել պատասխանատվութիւն հատուկ ընկերական բանվորական զատարանների առաջ և այլն :

8. Արտադրողական ուժերի զարգացման նույն

խնդիրը պահանջում է անհապաղ, լայնորեն ու բազմակողմանի ոգտագործել կապիտալիզմի մեզ ժառանգութիւն թողած՝ դիտութեան և տեխնիկայի մասնագետներին, չնայած այն բանին, վոր նրանք շատ դեպքերում անխուսափելիորեն համակցված են բուրժուական աշխարհայեցողութեամբ ու սովորութիւններով : Կուսակցութիւնը գտնում է, վոր վերջացել է այս խափի հետ սուր պայքարի շրջանը, վորն առաջ եր յեկել նրա կողմից կազմակերպված սարսուռի շնորհիվ, քանի վոր այդ սարսուռի ընդհանուր առմամբ խորտակված է : Մերտ կապ պահպանելով արհեստակցական միավորումների հետ, կուսակցութիւնը պետք է առաջ տանի իր նախկին դիժը. մի կողմից ամենափոքր քաղաքական ղիջումն իսկ չանել տվյալ բուրժուական խափին և անխնա ճնշել նրա հակահեղափոխական ամեն մի վտանգութիւնը, իսկ մյուս կողմից՝ նույնքան անխնա կռիւլ այն կեղծ-արմատական, բայց իրոք տգետ մեծամտութեան դեմ, թե իրր աշխատավորներն ի վիճակի յեն հաղթահարել կապիտալիզմն ու բուրժուական կարգերը՝ չուսանելով բուրժուական մասնագետներից, չոգտագործելով նրանց, չանցնելով նը-

բանց հետ միասին աշխատանքի յերկարատե
դպրոց:

Ձգտելով ամեն մի աշխատանքի վարձատրու
թյան հավասարության ու լիակատար կոմունիզ
մի, Խորհրդային իշխանությունը չի կարող իր
խնդիրը համարել այդ հավասարության անհա-
պաղ իրադրոժումը տվյալ մոմենտում, յերբ կա
պիտակիզմից կոմունիզմին անցնելու միայն ա-
ռաջին քայլերն են արվում: Ուստի անհրաժեշտ
է մի վորոշ ժամանակ դեռ պահպանել մասնա-
գետների ավելի բարձր վարձատրությունը, վոր
պեսզի նրանք կարողանան աշխատել վոր թե
վատ, այլ ավելի լավ, քան առաջ, և հենց նույն
նպատակի համար չի կարելի հրաժարվել պրե-
միաների սխտեմից՝ ամենից ավելի հաջող և մա
նավանդ կադմակերպչական աշխատանքի հա-
մար:

Հավասարապես անհրաժեշտ է բուրժուական
մասնագետներին դնել ընկերային ընդհանուր աշ
խատանքի պարամաների մեջ՝ ձեռք-ձեռքի տված
շարքային բանվորների մասսայի հետ, բանվոր
ների, վորոնք ղեկավարվում են գիտակից կո-
մունիստների կողմից, և դրանով նպաստել, վոր
կապիտալիզմի կողմից իրարից բաժանված ֆի-

զիկական ու մտավոր աշխատողները փոխադար-
ձաբար հասկանան և մոտենան իրար:

9. Խորհրդային իշխանությունն արդեն մի
շարք միջոցներ է ձեռնարկել, վորոնք նպատակ
ունեն դարգացնել գիտությունը և այն մոտեց-
նել արտադրությանը. ստեղծել նոր գիտական-
գործնական ինստիտուտների, լաբորատորիանե-
րի, հետազոտական կայանների, նոր տեխնիկա-
կան մեթոդները, կատարելագործումները և
գյուտերն ստուգելու փորձնական արտադրու-
թյունների մի ամբողջ ցանց, բոլոր գիտական
ուժերի ու միջոցների հաշվառում և այլն: Համ
կկ, պաշտպանելով բոլոր միջոցները՝ ձգտում է
նրանց հետագա զարգացմանը և գիտական աշ-
խատանքի համար նպաստավոր պայմաններ
ստեղծելուն արտադրողական ուժերի բարձրաց-
ման կապակցությամբ:

ԳՅՈՒՂԱՏՆՏԵՍՈՒԹՅԱՆ ԲՆԱԳԱՎԱՌՈՒՄ

10. Խորհրդային իշխանությունը, իրագոր-
ծելով հողի մասնավոր սեփականատիրության լի
ակատար վերացումը՝ անցել է արդեն մի շարք
միջոցների կենսագործմանը, վորոնք հետապըն-

դում են խոշոր սոցիալիստական հողագործու-
թյան կազմակերպումը :

Այդ միջոցներից ամենակարևորներն են .

1) խորհրդային տնտեսությունների , այսին-
քը՝ խոշոր սոցիալիստական տնտեսությունների
կազմակերպումը . 2) աջակցություն ցույց տալ
հողը հասարակականորեն մշակող միություննե-
րին , այլև ընկերություններին . 3) կազմակեր-
պել պետական ցանքս բոլոր չցանված հողերի ,
ում ել նրանք պատկանելիս լինեն . 4) բոլոր ազ-
րոնոմիական ուժերի պետական մոնիլիզացիա՝
գյուղատնտեսական կուլտուրան բարձրացնելու
ուղղությամբ յեռանդուն միջոցների դիմելու հա-
մար . 5) աջակցություն ցույց տալ գյուղատնտե-
սական կոմունաներին , իբրև հողագործների մի-
անգամայն հոժարակամ միությունների՝ խոշոր
ընդհանուր տնտեսություն վարելու համար :

Բոլոր այդ միջոցները դիտելով իբրև գյու-
ղատնտեսական աշխատանքի արտադրողականու-
թյան բացարձակ անհրաժեշտ բարձրացման մի-
ակ ճանապարհ՝ Համկի ձգտում է ըստ կարե-
ւոյն լիակատար կերպով կենսագործել այդ մի-
ջոցները , տարածել նրանց յերկրի ամէլի հետա-

մնաց շրջաններում և նույն ուղղությամբ հետա-
գա քայլերի :

Համկի առանձնապէս պաշտպանում է .

1) գյուղատնտեսական միջերջների վերամը-
շակմամբ դրադված գյուղատնտեսական կոոպե-
րացիայի ամեն ձևի պետական ոժանդակությու-
նը .

2) լայն կերպով կիրառված հողի մեկիոյրա-
ցիայի սխտեմը .

3) չքալոր և միջակ գյուղացիությանը ին-
վենտարով լայն ու պլանաչափ մատակարարելը
վարձատու կայանները միջոցով :

Հաշվի առնելով այն հանգամանքը , վոր մա-
նրը գյուղացիական տնտեսությունը դեռ յեր-
կար պիտի գոյություն ունենա , Համկի ձգտում
է իրագործել մի շարք միջոցներ , վորոնց նպա-
տակն է բարձրացնել գյուղացիական տնտեսու-
թյան արտադրողականությունը : Այդպիսի մի-
ջոցներ են հանդիսանում՝ 1) գյուղացիական հու-
ողտագործման կարգավորումը (հողերի ցրվա-
ծության , հեռավորության և ալլն վերացումը) .
2) գյուղացիներին լավորակ հացահատիկներ և
արհեստական պարարտանյութեր մատակարարե-
լը . 3) գյուղացիական անասունների տեսակի լա

վացումը. 4) ազրոնոմիական գիտելիքներ տարածելը. 5) գյուղացիներին ազրոնոմիական ողնություն ցույց տալը. 6) գյուղացիներին ինվենտարի նորոգումը խորհրդային նորոգող արհեստանոցներում. 7) վարձատու կետերի, փորձակայանների, ցուցադրասրահների կազմակերպումը. 8) գյուղացիական հոգերի մեղիորացիան:

11. Նկատի ունենալով, վոր հակազրուծյալներ քաղաքի և գյուղի միջև գյուղի տնտեսական և կուլտուրական հետամնացության ամենախորհիմքերից մեկն է, իսկ այնքան խոր ճգնաժամի դարաշրջանում, ինչպիսին է ներկայիսը, թե՛ քաղաքը և թե՛ գյուղն ալյասերման և կործանման անմիջական վտանգի առաջ է դնում, ՀամԿԿ այդ հակազրուծյան վոչնչացման մեջ և տեսնում կոմունիստական շինարարության հիմնական խնդիրներից մեկը և, ընդհանուր միջոցների շարքին, անհրաժեշտ է դառնում՝ արդյունաբերական բանվորներին լայնորեն և պլանաչափ դրավել կոմունիստական շինարարության հողագործության մեջ, անհրաժեշտ է համարում այդ նպատակներով խորհրդային իշխանության կողմից արդեն հիմնված համապետական «Բանվորա-

կան ոժանդակող կոմիտեյի» գործունեությունը և այլն:

12. Գյուղում կատարելիք իր ամբողջ աշխատանքում ՀամԿԿ առաջվա պես հենվում է նրա պրոլետարական և կիսապրոլետարական խավերի վրա, կազմակերպում է նախ և առաջ նրանց իբրև ինքնուրույն ուժ, ստեղծելով գյուղում կուսակցական բջիջներ, չքավորության կազմակերպություններ, գյուղի պրոլետարների ու կիսապրոլետարների հատուկ տիպի արհեստակցական միություններ և այլն, ամեն կերպ նրանց մերձեցնելով քաղաքային պրոլետարիատին և պոկելով նրանց գյուղական բուրժուազիայի ու մանր սեյակիստներիական շահերի ազդեցությունից:

Կուլակների, գյուղական բուրժուազիայի նը կատմամբ ՀամԿԿ քաղաքականությունն է՝ վըճռական պայքար մղել նրանց շահագործողական վոտնձգությունների դեմ, ճնշել նրանց դիմադրությունը խորհրդային քաղաքականությունը:

Միջակ գյուղացիությունն նկատմամբ ՀամԿԿ քաղաքականությունն է՝ նրան աստիճանաբար և պլանաչափ կերպով սոցիալիստական շինարարություն մեջ ներգրավել: Կուսակցությունն իր խնդիրն է համարում անջատել նրան կուլակներ-

րից, նրան դրավել բանվոր դասակարգի կողմը՝ ցույց տալով ուշադիր վերաբերմունք դեպի նրա կարիքները, պայքարելով նրա հետամնացութեան դեմ գաղափարական ներգործութեան միջոցներով, վրէժներէք ճնշման միջոցներով, ձգտելով ամեն դեպքում, վորտեղ նրա կենսական շահերն են շոշափվել, գործնական համաձայնութեան գալ նրա հետ, զիճումներ անելով նրան սոցիալիստական վերակառուցումների կիրառման յեղանակները վորոշելու մեջ:

ԲԱՇԽՄԱՆ ԲՆԱԳԱՎԱՌՈՒՄ

13. Բաշխման բնագավառում, ներկայումս Խորհրդային իշխանութեան խնդիրն է՝ անշեղ կերպով շարունակել առևտրի փոխարինումը մը թերքների պլանաչափ, համապետական մասշտաբով կազմակերպված բաշխումով: Նպատակ է հանդիսանում ամբողջ բնակչութեանը կազմակերպել սպառողական կոմունաների միասնական ցանցում, վորոնք ամենամեծ արագութեամբ, պլանաչափութեամբ, խնայողութեամբ և աշխատանքի նվազագույն ծախսումով պետք է կարողանան բաշխել բոլոր անհրաժեշտ մթերքները՝

խստորեն կենտրոնացնելով ամբողջ բաշխման ապարատը:

Սպառողական կոմունաների և նրանց միավորումների հիմքում պետք է դրված լինի դոյութեան ունեցող համաքաղաքացիական և բանվորական կոոպերացիան, վոր սպառողների ամենախոշոր կազմակերպութեանն է և կապիտալիզմի պատմութեամբ ամենից շատ նախապատրաստված՝ բաշխման մասսայական ապարատն է:

Սկզբունքորեն միակ ճիշտը համարելով կոոպերատիվ ապարատի հետագա կոմունիստական այդ տեսակ զարգացումը և վրէժ թե այն մի կողմ նետելը, ՀամԿԿ սիստեմատիկորեն պետք է շարունակի իր քաղաքականութեանը. պետք է պարտավորեցնի կուսակցութեան բոլոր անդամներին աշխատել կոոպերատիվներում, վերջիններին, նաև արհեստակցական միութեանների ոգնութեամբ, կոմունիստական վողով դեկավարի, զարգացնի կոոպերատիվում միավորված աշխատավոր բնակչութեան ինքնագործունեութեանը և կարգապահութեանը, հասնի այն բանին, վոր ամբողջ բնակչութեանը ընդգրկվի կոոպերատիվներում, և վորպեսզի այդ կոոպերատիվները

ձուլվեն մի միասնական, վերեց վար ամբողջ
Խորհ. հանրապետութիւնն ընդգրկող կոոպե-
րատիվի մեջ, վերջապես, և ամենադժարորդ,
պրոլետարիատի գերակշռող ազդեցութիւնը աշ-
խատավորների մնացած խավերի վրա մշտապես
ապահովված լինի և վոր ամենուրեք դործնակա-
նում փորձվեն տարբեր միջոցներ, վորոնք հեշ-
տացնում են և իրագործում հին կապիտալիստա-
կան տիպի մանր - բուրժուական կոոպերատիվ-
ների փոխանցումը պրոլետարների և կիսապրո-
լետարների կողմից ղեկավարվող սպառողական
կոմունաների:

ՓՈՂԱՅԻՆ ՅԵՎ ԲԱՆԿԱՅԻՆ ԳՈՐԾԻ ԲՆԱԳԱՎԱՌՈՒՄ

14. Խուսափելով Փարիզի կոմունայի սխալնե-
րից՝ Խորհրդային իշխանութիւնը Ռուսաստա-
նում միանգամից գրավեց Պետական բանկը, ա-
պա անցավ մասնավոր առևտրական բանկերի
ազգայնացման, ձեռնարկեց ազգայնացրած բան-
կերը, խնայողական գանձարկղները և գանձատը-
ները Պետական բանկի հետ միավորելը, այդպի-
սով ստեղծելով Խորհրդային հանրապետութիւն

միասնական ժողովրդական բանկի կմախքը յեւ
բանկը ֆինանսական կապիտալի տիրապետու-
թյան տնտեսական կենտրոնից ու շահագործող-
ների քաղաքական տիրապետութիւն գործիքից
վերածեց բանվորական իշխանութիւն գործիքի
ու տնտեսական հեղաշրջման լծակի: Նպատակ
դնելով Խորհրդային իշխանութիւն սկսած դոր-
ծի հետագա հետեողական ավարտումը, Համկի
առաջին հերթին առաջ և քաջում հետևալ
սկզբունքները.

1) ամբողջ բանկային գործի մոնոպոլիզա-
ցիան խորհրդային պետութիւն ձեռքում.

2) բանկային ոպերացիաների արմատական
փոփոխումն ու պարզացումը՝ բանկային ապարա-
տը Խորհրդային հանրապետութիւն միակերպ
հաշվառման և ընդհանուր հաշվապահութիւն ա-
պարատի վերածելու ճանապարհով: Պլանաչափ
հասարակական տնտեսութիւն կազմակերպ-
մամբ այդ կհասցնի բանկի վոչնչացմանը և
այն կվերածի կոմունիստական հասարակութիւն
կենտրոնական հաշվապահութիւն:

15. Կապիտալիզմից կոմունիզմին անցնելու
առաջին շրջանում, քանի դեռ լիովին չի կազմա-
կերպված միջերեքների կոմունիստական արտա-

դրությունը և բաշխումը, փողի վոչնչացումը հնարավոր չէ։ Այդպիսի դրության ժամանակ բնակչության բուրժուական տարբերը շարունակում են ոգտագործել իրրև մասնավոր սեփականություն մնացած դրամանիշները, սպեկուլացիայի, հարստանալու և աշխատավորներին կողոպտելու նպատակով։ Հենվելով բանկերի ազգայնացման վրա, Համկկ ձգտում է կիրառել մի շարք միջոցներ, վորոնք ընդլայնում են անփող հաշվարկի բնագավառն ու նախապատրաստում փողերի վոչնչացումը, այն ե՝ փողերի պարտագիր պահումը ժողովրդական բանկում, բյուջետային գրքույկների գործադրումը, փողի փոխարինումը չեկերով, մթերքներ ստանալու իրավունք սովող կարճատև տոմսերով և այլն։

ՖԻՆԱՆՍՆԵՐԻ ԲՆԱԳԱՎԱՌՈՒՄ

16. Կապիտալիստներից խլած արտադրական միջոցների սկսված հանրայնացման դարաշրջանում պետական իշխանությունը դադարում է լինել մակաբույծ ապարատ, վոր կանգնած է արտադրական պրոցեսից հեռու. նա սկսում է վերածվել մի կազմակերպության, վոր անմիջական

նորեն կատարում է յերկրի տնտեսության կառավարման Փուլցիան, և նույն չափով ել պետական բյուջեն դառնում է ամբողջ ժողովրդական տնտեսության բյուջե։

Այս պայմաններում յեկամուսների և ծախսերի հաշվեկշիռն իրագործելի յե միայն արդյունքների պլանաչափ պետական արտադրության յեվ բաշխման ճիշտ կազմակերպման դեպքում։ Իսկ ինչ վերաբերում է անմիջական պետական ծախքերը ծածկելուն անցողիկ եպոխայում, ապա Համկկ պետք է պաշտպանի սոցիալիստական հեղափոխության առաջին շրջանում կապիտալիստների վրա դրած պատմականորեն անհրաժեշտ և որինավոր կոնտրիբուցիաների սխտեմից պրոգրեսիվ յեկամտային և գույքային հարկի անցնելը։ Իսկ վորչափ վոր այդ հարկն ինքը վերացնում է իրեն, շնորհիվ ունևոր դասակարգերին լայն կերպով եքսպրոպրիացիայի յենթարկելուն, պետական ծախքերի ծածկումը պետք է հանգչի պետական մենաշնորհներից ստացած յեկամուսների մի մասի անմիջական շրջանառության վրա իրրև պետական յեկամուտ։

ԲՆԱԳԱՐԱՆԱՅԻՆ ՀԱՐՑԻ ԲՆԱԳԱՎԱՌՈՒՄ

17. Ձգտելով լուծել պատերազմի ժամանակաշրջանում առանձնապես սրված բնակարանային հարցը՝ Խորհրդային իշխանութիւնը լիովին խել է կապիտալիստական տնտեսերի բոլոր տները և հանձնել քաղաքային խորհուրդներին. կատարել է ծայրամասերի բանվորների մասսաների տեղափոխութիւն բուրժուական տները. այդ տներից լավագույնները տվել է բանվորական կազմակերպութիւններին, պետութեան հաշիւին առնելով այդ շինութիւնների պահպանութիւնը. ձեռնարկել է բանվորական ընտանիքներին կահկարասներով ապահովելուն և այլն:

Ընթանալով վերահիշյալ ուղիով և բնավ չըռչափելով վոչ — կապիտալիստական տնտեսիւթյան շահերը՝ ՀամԿԿ խնդիրն այն է, վոր ամբողջ ուժով ձգտի բարելավել աշխատավոր մասսաների բնակարանային պայմանները, այն է՝ վերացնել հին քաղաքամասերի բնակչութեան կուտակումը և հակառուղիապահականութիւնը, վոչնչացնել անպետք բնակարանները, վերաշինել հները, շինել նորերը, վորոնք համապա-

տասխանում են բանվորական մասսաների գոյութեան նոր պայմաններին, տեղափոխել աշխատավորներին նպատակահարմար կերպով:

ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅԱՆ ՅԵՎ ՍՈՑԻԱԼԱԿԱՆ ԱՊԱՀՈՎԱԳԻՐՈՒԹՅԱՆ ԲՆԱԳԱՎԱՌՈՒՄ

Պրոլետարիատի գլխատուրայի հաստատումով առաջին անգամն է, վոր հնարավորութիւն է ստեղծվում լիովին իրագործելու սոցիալիստական կուսակցութիւնների մինիմում — ծրագիրն աշխատանքի պաշտպանութեան բնագավառում:

Խորհրդային իշխանութիւնն որենսդրական կարգով անց է կացրել և «Աշխատանքի որենքների կողեկքում» հաստատել է բոլոր աշխատավորների համար 8-ժամյա բանվորական օր, իբրեւ աշխատանքի առավելագույն ժամանակ, ընդամին՝ 18 տարեկան հասակին չհասած անձերի, արտադրութեան առանձնապես վնասակար ճյուղերում, այլ և հողի տակ զբաղված լեռնարդիւնարերական բանվորների բանվորական օրը 6 ժամից չպետք է անցնի. բոլոր աշխատավորներ

րի համար շաբաթական 42-ժամյա անընդհատ հանգիստ. արտաժամյա աշխատանքների արգելում՝ վորպես ընդհանուր կանոն. մանուկների և մինչև 16 տարեկան անչափահասների աշխատանքից ոգտվելու արգելում. գիշերային աշխատանքի և արտադրության առանձնապես վնասակար ճյուղերի աշխատանքի, այլև արտաժամյա աշխատանքի արգելում՝ իգական սեռին պատկանող բոլոր անձերի և 18 տարեկանը չհասած արական սեռի անձերի համար. կանանց աշխատանքից ազատելը 8 շաբաթ ծննդաբերությունից առաջ և 8 շաբաթ ծննդաբերությունից հետո՝ պահպանելով լրիվ աշխատավարձն այդ ամբողջ ժամանակամիջոցում և ցույց տալով բժշկական ու դեղային ձրի ոգնություն. յուրաքանչյուր յերեք ժամը մեկ անգամ բանվորուհիներին հատկացնել առնվազը կես ժամ յերեսային կերակրելու համար և տալ լրացուցիչ նւպաստ կերակրող մայրերին. արհեստակցական միությունների խորհուրդների կողմից ընտրված աշխատանքի տեսչություն և սանիտարական տեսչություն:

Խորհրդային իշխանությունն որենսդրական կարգով անց և կացրել ուրիշի աշխատանքը չչա

հազործող բոլոր աշխատավորների լիակատար սոցիալական ապահովագրություն աշխատունակության ամեն տեսակի կորստից և աշխատհումրս առաջին անգամ ապահովագրություն դործազրկությունից՝ ի հաշիվ վարձողների և պետության, ապահովագրվածների լիակատար ինքնավարությամբ և արհեստակցական միությունների լայն մասնակցությամբ:

Դեռ ավելին. Խորհրդային իշխանությունը վորոշ տեսակետից ծրագիր – մինիմումից դենն և անցել և նույն «Աշխատանքի որենքների կողեքսում» սահմանել և բանվորական կազմակերպությունների մասնակցություն վարձելու և արձակելու հարցերը լուծելու մեջ. մի տարուց վոչ պակաս անդադար աշխատած բոլոր աշխատավորներին միամսյա արձակուրդ՝ ուճկի պահպանումով. աշխատավարձի պետական կանոնավորում՝ արհեստակցական միությունների մշակած տարիքների հիման վրա. վորոշ որդաններ, այն և՛ խորհուրդներին և արհեստակցական միություններին կից բաշխման և հաշվադման բաժիններ, վորոնք պարտավոր են դործ տալ դործազուրկներին:

Սակայն պատերազմի առաջացրած ծայրահեղ

տոյերածուծութունը և համաշխարհային խմբերիւ-
լիդմի գրոհը հարկադրել են Սորհրդային իշխա-
նութեանը հետեւյալ շեղումներն անել։ Թույլ տալ
արտաթափյալ աշխատանք վերադառնալի վեպ
քերտւմ, սահմանափակելով այն տարեկան 50 ո-
րով։ Թույլատրել 14-ից յինչև 16 տարեկան ան-
չափահասներին աշխատանքը, սահմանափակելով
նրանց աշխատանքի ուր չորս ժամով։ միամսյա
արձակուրդի փոխարեն տալ առաջիմ յերկու շա-
բաթվա արձակուրդ, յերկարացնել գլխերային
աշխատանքի տևողութունը մինչև 7 ժամ։

Համկի պետք է լայն պրոպագանդ մղի աշ-
խատանքի տեղափոխմանը և աշխատանքի պաշտպանութեան
բնագաւառում ձեռնարկած բոլոր միջոցներէ յե-
ռանդուն գործադրութեան մեջ ակտիւ կերպով
մասնակից դարձնելու նպատակով, վրի համար
անհրաժեշտ է՝

1) ուժեղացնել աշխատանքի տեսչութեան
կազմակերպման և ընդարձակման աշխատանքը՝
այդ նպատակով բանվորներէ միջին ակտիւ աշ-
խատողներ ջոկելու և նախապատրաստելու միջո-
ցով և տեսչութեանը մանր և տնային արդյունա-
բերութեան վրա տարածելու ուղղութեամբ։

2) տարածել աշխատանքի պաշտպանութեան
նորմ աշխատանքի բոլոր տեսակներէ վրա (կատու-
ցող բանվորներէ, ցամաքային — ջրային տրանս-
պորտի, սպասարկողներէ և գլխաւոր տեսական
բանվորներէ)։

3) աշխատանքից վերջնականապես հանել
փոքրահասակներին և կերպով դեռահասներին
աշխատանքային ուղի հետագա կրճատումը։

Բացի այդ, Համկի պետք է նպատակ դնի
սահմանել՝

1) առաջիկայում աշխատանքի արտադրողա-
կանութեան ընդհանուր բարձրացմանը զուգըն-
թաց՝ 6 ժամվա առավելագույն աշխատանքային
ուր, առանց աշխատանքի վարձատրութեան նվա-
զեցման, պարտավորեցնելով աշխատավորներին
դրանից դուրս՝ առանց հատուկ վարձատրու-
թեան, յերկու ժամ հատկացնել արհեստի և ար-
տադրութեան թերիային, պետական կառավար-
ման տեխնիկայի գործնական ուսուցմանը և
ռազմական արվեստին։

2) աշխատանքի արտադրողականութեանը
բարձրացնելու համար մտցնել վարձատրութեան
խրախուսիչ սխեմա։

Սոցալական նպահովութեան բնագաւառում

Համկի ձգտում է լսյն պետական ոգնություն կազմակերպել վոչ միայն պատերազմի և տարե-
րային դժբախտությունների զոհերին, այլև հա-
սարակական հարաբերությունների անհորմալու-
թյունների զոհերին. մճռական պայքար է մղում
ամեն տեսակի մակարդածության ու ճրխակերու-
թյան դեմ և նպաստակ և զնում դեպի աշխատան
քային կյանքը վերադարձնել յուրաքանչյուրին,
ով դուրս և ընկել աշխատանքի հունից:

ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԱՌՈՂՋԱՊԱՀՈՒԹՅԱՆ ԲՆԱԳԱՎԱՌՈՒՄ

Ժողովրդական առողջապահության բնագա-
վառում Համկի իր գործունեություն հիմք է ըն-
դունում ամենից առաջ լսյն առողջապահական և
սանիտարական մի շարք միջոցների գործադրու-
թյունը, վորոնք նպաստակ ունեն փանխել հիվան-
դությունների զարգացումը: Պրոլետարիատի դիկ
տատուրան արդեն հնարավորություն է տվել կեն
տագործելու մի շարք առողջապահական ու բու-
ժական միջոցներ, վորոնք անկրագործելի յեն
բուրժուական հասարակության չըմանակներում
դեղատնային գործի, խոչոր մասնատիրական

բուժարանների, կուրորանների աղգանացում, բը
ժըկական աշխատանքային ուժերի աշխատան-
քային պարհակություն և այլն:

Սրան համապատասխան Համկի իր մոտակա
խնդիրն է համարում:

1) մճռականորեն գործադրել հոգևոտ աշխա-
տավորների մի շարք սանիտարական միջոցներ,
վորոնք են.

ա) բնակավայրերի առողջացումը (հողի,
ջրի և ոգի պահպանումը).

բ) հասարակական սննդի կազմակերպումը
դիտական-առողջապահական հիմունքներով.

գ) վարակիչ հիվանդությունների զարգացու-
մըն ու տարածումը կանխող միջոցների կազմա-
կերպումը.

դ) սանիտարական որենսդրության հիմնու-
մը.

2) սոցիալական հիվանդությունների (թո-
քախտ, վեներական հիվանդություն, արևոհո-
ւիզմ և այլն) դեմ պայքարը.

3) հանրամասնելի անվճար և վորակյալ բու-
ժական ու դեղային ոգնության ապահովումը:

**ՀԱՄԱՄԻՈՒԹԵՆԱԿԱՆ ԿՈՄՈՒՆԻՍՏԱԿԱՆ
(ԲՈԼՇԵՎԻԿՆԵՐԻ) ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹՅԱՆ
ԿԱՆՈՆԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆԸ**

ԿՈՄՈՆԻՍՏԱԿԱՆ ԻճԵՆՏԱԳԻՈՏԱՅԻ ՍԵԼՑԻԱ

ՄԻԱԶՅՆ ԸՆԴՈՒՆՎԱԾ Ե ԶԱՄ Կ (Բ) Կ XVII ԶԱՄԱԳՈՒՄԱՐԻ
ԿՈՂՄԻՑ 1934 թ. ՓԵՏՐՎԱՐԻ 10-ԻՆ

Համամիտություններն առաջադրված են (բոլորի
վիճակները) կուսակցությանը, ընկերությունը Կոմունիստական
ինտերնացիոնալի սեկցիան, ԽՍՀՄ պրո-
լետարիատի առաջավոր, կազմակերպչական ջոկատ-
ներն են, նրա դասակարգային կազմակերպության
բարձրագույն ձևը:

Կուսակցությունն իրագործում է պրոլետա-
րիատի, աշխատավոր դեմոկրատիայի և բոլոր
աշխատավոր մասնանցի դեկլարացիան՝ պրոլե-
տարիատի դեկլարացիայի համար, սոցիալիզմի
հաղթանակի համար մղվող պայքարում:

Կուսակցությունը ղեկավարում է պրոլետարա-
կան դեկլարացիայի բոլոր որոշումները և ապա
հովում է սոցիալիստական հասարակության հա-
ջող մարտագործումը:

Կուսակցությունը պրոլետարական դեմոկրա-
տիայի ղեկավարում է կազմակերպչական շահերի
միասնական մարտական կազմակերպություն է:
Կուսակցությունն ուժեղ է իր համակարգչական-
թիվային, կամքի միասնականության և գործողության
ներքին միասնականության, վստիքի անհամատեղելի-
յան ծրագրից նահանջներ, կուսակցական կարգա-
պահությունը խախտելու և կուսակցության ներ-
սում ֆրակցիոն կամքավորումների հետ:

Կուսակցությունն իր անդամներից պահան-
ջում է ակտիվ և անձնվեր աշխատանք՝ իրագոր-
ծելու կուսակցության ծրագրերն ու կանոնադրու-
թյունը, կատարելու կուսակցության և նրա որ-
ոշումների բոլոր վորոշումները, ապահովելու կու-
սակցության շարքերի միասնականությունը և ամ-
րացնելու յեղրայությունը, ինտերնացիոնալ հարա-
բերությունները թե՛ ԽՍՀՄ աղբյուրությունների աշ-
խատավորների միջև և թե՛ աշխարհի բոլոր
յերկրները պրոլետարներին հետ:

ԼԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹՅԱՆ ԱՆԴԱՄՆԵՐԻ ՅԵՎ ՆՐԱՆՑ
ՊԱՐՏԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ

1. Կուսակցութեան անդամ ե համարվում
ամեն Վրաց, ով ընդունում է կուսակցութեան ծրագիրը,
աշխատում է նրա կազմակերպութեանն
ընդ մեկի մեջ, յենթարկվում է կուսակցութեան
վորոշումներին և մոծում է անդամավճար:

2. Կուսակցութեան անդամը պարտավոր է.
ա) պահպանել կուսակցական խստագույն
կարգապահութիւնը, ակտիվորեն մասնակցել կու
սակցութեան ու յերկրի քաղաքական կյանքին,
գործնականում կիրառել կուսակցութեան քաղա
քականութիւնը և կուսակցական տրգաններին վո
րոշումները.

բ) անդուլ աշխատել իր գաղափարական պին
վածութիւնը բարձրացնելու վրա, մարքսիզմ—է
նիսիզմի հիմունքները, կուսակցութեան կարեորա
գույն քաղաքական ու կազմակերպական վորո
շումները յուրացնելու վրա և բացատրել դրանք
անկուսակցական մասսաներին.

գ) վորպես Խորհրդային պետութեան մեջ կա
ռավարող կուսակցութեան անդամ՝ որինակ լի
նել աշխատանքային ու պետական կարգապահու

թեան պահպանման, ակտիվացնել իր գործի տեխ
նիկային, անընդհատ բարձրացնելով իր արտա
դրական, գործարար վորակավորումը:

3. Անդամների ընդունելութիւնը կուսակցու
թեան մեջ կատարելում է բացառապէս անհատա
կան կարգով: Նոր անդամներ ընդունվում են
այն թեկնածուներին թվից, վորոնք անցել են սահ
մանված թեկնածուական տաժը, քաղաքական
գրագիտութեան դպրոցը և յուրացրել են կուսակ
ցութեան ծրագիրն ու կանոնադրութիւնը: Կու
սակցութեան անդամ են ընդունվում բանվորնե
րը, կոլտնտեսականները, կարմիր բանակայիննե
րը, ուսանողները և ծառայողները, վորոնք իրենց
ցույց են տվել համակրողներին խմբակներում,
խորհուրդներում, արհմիութեաններում, կոմյե
րիսոմիութեան մեջ, կոոպերացիայում, պատգա
մավորական ժողովներում իրենց կատարած աշ
խատանքներով, այն կազմակերպութեան կարծիք
դնահատականն տառնալուց հետո, վորտեղ աշխա
տել է կամ աշխատում է ընդունվողը:

Թեկնածուներին կուսակցութեան անդամ ըն
դունելու կարգը հետևյալն է.

ա) Սահմանվում է չորս կատեգորիա—1) վոչ
պակաս քան 5 տարվա արտադրական տաժ

ունեցող արդյունաբերական բանվորներ. 2) 5 տարուց պակաս արտադրական ստաժ ունեցող արդյունաբերական բանվորներ, դյուլատնտեսական բանվորներ, բանվորները ու կոլտնտեսականները չարքերից յեւած կարմիր-բանակայիններ և անմիջականորեն ցելուծ կամ աշխատամասում աշխատող ինժեներ-տեխնիկական աշխատողներ. 3) կոլտնտեսականներ, տնայնագործական-արհեստագործական արտեմքերի անդամներ և տարրական դպրոցի ուսուցիչներ. 4) մնացած ծառայողներ:

բ) Կուսակցության մեջ ընդունվելու համար առաջին կատեգորիային պատկանող անձերը ներկայացնում են կուսակցական հնգամյա ստաժ ունեցող կուսանդամների յերեք յերաշխաւորություն. յերկրորդ կատեգորիային պատկանող անձերը—կուսակցական հնգամյա ստաժ ունեցող կուսանդամների հինգ յերաշխաւորություն. յերրորդ կատեգորիային պատկանող անձերը — կուսակցական հնգամյա ստաժ ունեցող կուսանդամների հինգ յերաշխաւորություն և ՄՏ կայանի քաղբաժնի կամ չրջկոմի ներկայացուցչի յերաշխաւորությունը. չորրորդ կատեգորիային պատ

կանող անձերը—տասնամյա կուսստաժ ունեցող կուսանդամների հինգ յերաշխաւորություն:

Ծանոթություն. — Կոմյերիտմիությունից կուսակցության անդամ ընդունելիս՝ բոլոր կատեգորիաների համար ՀամԼԿԵՄ չրջանային կոմիտեյի յերաշխաւորությունը հասարակցւում է կուսակցության յերկու անդամի յերաշխաւորության:

գ) Այլ կուսակցություններից յեւածներն ընդունվում են բացառիկ դեպքերում՝ կուսակցության հինգ անդամի յերաշխաւորությամբ, վորոնցից յերեքը տասը տարւա կուսստաժով, իսկ յերկուսը՝ մինչհեղափոխական կուսստաժով, վոչ այլ կերպ, քան արտադրական սկզբնական կազմակերպության միջոցով, անպայման Համ. Կ(բ) Կենտկոմի հաստատումով, անկախ ընդունվողի սոցիալական դրությունից:

Ծանոթություն. — Կենտկոմը կարող է այլ կուսակցություններից յեւածներին վերջնականապես կուսակցության անդամ հաստատելու իրավունքը տալ առանձին յերկրային և մարզային կուսակցական կոմիտեներին և ազգային կոմկուսների կենտկոմներին:

դ) Յերաշխաւորությունների ստուգումը նա

կորդում ե ընդունելությանը և կազմում ե տեղական կուսակցական կոմիտեյի պարտականությունը:

ե) Կուսակցության մեջ ընդունելու հարցը նախապես քննում ե սկզբնական կուսակցական կազմակերպությունը, վճռում ե կազմակերպության ընդհանուր ժողովը և ուժի մեջ ե մտնում առաջին ու յերկրորդ կատեգորիաների համար՝ յըջկոմի կամ քաղկոմի հաստատումից հետո, իսկ յերրորդ և չորրորդ կատեգորիաների համար՝ մարզկոմի, յերկրկոմի կամ ազգային կոմ կուսի Կենտկոմի հաստատումից հետո:

զ) Մինչև քսան տարեկան ներառյալ յերկտասարդները կուսակցության մեջ մտնում են մի այն ՀամԼԿՅՑՄ-ի միջոցով:

4. Յերաշխալորդները պատասխանատու յեն իրենց յերաշխալորդյալների համար և անհիմն յերաշխալորդություն տված լինելու դեպքում յենթարկում են կուսակցական տույժերի՝ ընդհուպ մինչև կուսակցությունից վտարելը:

5. Թեկնածուներից կուսակցության անդամ ընդունվողների կուսակցական ստաժը հաշվվում ե այն որից, յերբ համապատասխան կուսակցական սկզբնական կազմակերպության ընդհանուր

ժողովը վորոշում ե ընդունում տվյալ ընկերոջը կուսակցության անդամ հաստատելու մասին:

6. Մի կազմակերպության ամեն մի անդամ մի ուրիշ կազմակերպության աշխատանքի չըջանը տեղափոխվելու դեպքում վերջինիս կողմից մտցվում ե իր անդամների թվի մեջ:

Ծանոթություն.— Կուսակցության անդամների՝ մի կազմակերպությունից մյուսը փոխադրվելը տեղի յե ունենում ՀամԿ(բ)Կ Կենտկոմի սահմանած կանոնների համաձայն:

7. Կուսակցության այն անդամներն ու թեկնածուները, վորոնք յերեք ամսվա ընթացքում առանց հարգելի պատճառների չեն վճարել անդամավճարները, համարվում են կուսակցությունից դուրս մնացած, վորի մասին հայտնվում ե սկզբնական կազմակերպության անդամների ընդհանուր ժողովին:

8. Վորեք մեկին կուսակցությունից վտարելու հարցը վորոշում ե այն կազմակերպության ընդհանուր ժողովը, վորի անդամն ե տվյալ անձ նախորդությունը և առաջին ու յերկրորդ կատեգորիաների համար հաստատում ե մարզային կամ յերկրային կոմիտեն, իսկ յերրորդ և չորրորդ

կատեգորիաների համար՝ չըջանալին կամ քաղաքային կոմիտեն, ըստ վորում տվյալ անձնավորությունը կուսակցական կազմակերպության ընդհանուր ժողովի կամ կուսակցական կոմիտեի կողմից վտարվելու որից հեռացվում է կուսակցական աշխատանքից: Կուսակցությունից վը տարված անդամների մասին հրապարակվում է կուսակցական մամուլում, վտարման պատճառի մատնանշումով:

9. ՀամԿ(բ)Կ Կենտկոմի պարբերական վորոշումներով կատարվում են զտումներ՝ կուսակցությունը սխառեմատիկ կերպով մաքրելու համար՝

դասակարգայնորեն խորթ և թշնամի տարրերից:

յերկերեսանիններից, վորոնք խաբում են կուսակցությանը, թաղցնում են նրանից իրենց իսկական հայացքները և վիժեցնում են կուսակցության քաղաքականությունը:

կուսակցության ու պետության յերկաթե կարգապահությունը բացահայտ կամ քողարկված ձևով խախտողներին:

բուրժուական տարրերի հետ սերտաջող վերաբերվածներին:

կարիերիստներից, մորթապաշտներից և բյուրակրատացած տարրերից:

բարոյապես քայքայվածներից, վորոնք իրենց անվայելուչ վարքագծով դցում են կուսակցության արժանապատվությունը, արատավորում են կուսակցության դրոշը:

պասսիվներից, վորոնք չեն կատարում կուսակցության անդամի պարտականությունները և չեն յուրացրել կուսակցության ծրագիրը, կանոնադրությունը և կարևորագույն վորոշումները:

II. ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹՅԱՆ ԱՆԴԱՄՈՒԹՅԱՆ ԹԵԿՆԱԾՈՒՆՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ

10. Կուսակցության մեջ մտնել ցանկացող բոլոր անձերն անցնում են թեկնածուական ստաժ, վորի նպատակն է նրանց հիմնավորապես ծանոթացնել կուսակցության ծրագրին, կանոնադրությանն ու տակտիկային և ստուգել թեկնածուի անձնական հատկությունները:

11. Թեկնածու ընդունելու կարգը (կատեգորիաների բաժանելը, յերաշխավորությունների բաժանելը և նրանց ստուգումը, կազմակերպության վորոշումը՝ ընդունելության մասին և

կուսակոմի կողմից հաստատվելը) բոլորովին նույնընէ, ինչ վոր կուսակցութեան անդամ ընդունելիս:

12. Թեկնածուական ստաժ սահմանվում է՝ առաջին կատեգորիայի համար մի տարի, յերկրորդ, յերրորդ և չորրորդ կատեգորիաների համար՝ յերկու տարի:

Ծանոթութիւն. — Այլ կուսակցութիւններից յելածները, անկախ իրենց սոցիալական դրութիւնից, անցնում են թեկնածուական յեռամյա ստաժ:

13. Կուսակցութեան անդամութեան թեկնածուները մասնակցում են այն կազմակերպութեան ժողովներին, վորին նրանք պատկանում են, խորհրդակցական ձայնի իրավունքով:

14. Թեկնածուները մուծում են սովորական անդամավճար տեղական կուսակցական կոմիտեի դրամարկղը:

III. ՀԱՄԱԿՐՈՂՆԵՐԻ ԽՄԲԱԿՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ

15. Կուսակցութեանն ամենամօտ անկուսակցական ակտիվիստներին, վորոնք դործով—ար—

տադրութեան մեջ ցույց են տվել իրենց նվիրվածութիւնը կուսակցութեանը, բայց դեռ նախապատրաստված չեն կուսակցութեան մեջ ընդունվելու համար, ՀամԿ(բ)ի շուրջը կազմակերպւելու նպատակով՝ ակդբնական կուսակցական կազմակերպութիւններին կից ստեղծվում են ՀամԿ(բ)ի համակրողների խմբակներ, վորոնք անպայման յենթարկվում են կուսակցութեան որդանների բոլոր վորոշումներին:

16. Համակրողների խմբակների մեջ ընդունելութիւնը կատարվում է գործարանային, հիմնարկային և այլ կուսակցական կոմիտեների, ՄՏ կայանների, խորհրդատեսութիւնների և յերկաթուղային տրանսպորտի քաղաքականների վորոշումներով, կուսակցութեան յերկու անգամի յերաշխապնութեամբ:

17. ՀամԿ(բ)ի համակրողների խմբակներում կազմակերպվածները պարտավոր են հաճախել բոլոր կուսակցական դռնբաց ժողովները, վորոտեղ նրանք ոգտվում են խորհրդակցական ձայնի իրավունքով, ակտիվորեն պայքարել կուսակցութեան և կառավարութեան վորոշումների կատարման համար, կուսակցական կազմակերպութիւնների ղեկավարութեամբ սխտեմատիկ կերպով

աշխատել իրենց զաղափարական - քաղաքական մակարդակը բարձրացնելու վրա:

IV. ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹՅԱՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊԱԿԱՆ ԿԱՌՈՒՑՎԱՌՔԻ ՄԱՍԻՆ

18. Կուսակցության կազմակերպական կառուցվածքի ղեկավար սկզբունքը ղեմսկրատական ցենտրալիզմն է, վորը նշանակում է՝

ա) վերից վար՝ կուսակցության բոլոր ղեկավար որդանների ընտրականությունը.

բ) կուսակցական որդանների պարբերական հաշվետվությունն իրենց կուսակցական կազմակերպությունների առաջ.

գ) կուսակցական խիստ կարգապահություն և փոքրամասնության յենթարկվելը մեծամասնության.

դ) բարձրագույն որդանների վորոշումներին անպայման պարտադիր լինելն սոորին որդանների և կուսակցության բոլոր անդամների համար:

19. Կուսակցությունը կառուցվում է ղեմսկրատական ցենտրալիզմի հիմունքներով ըստ տերիտորիալ - արտադրական հատկանիշի. վոր

յեվէ շրջան սպասարկող կազմակերպությունը վերադաս է համարվում տվյալ շրջանի մի մասն սպասարկող բոլոր կազմակերպությունների նըկատամբ, կամ վորեւէ արտադրության կամ կառավարչության ամբողջ ճյուղն սպասարկող կազմակերպությունը վերադաս է համարվում տվյալ ճյուղի մասերն սպասարկող բոլոր կազմակերպությունների նկատամբ:

20. Կուսակցական բոլոր կազմակերպություններն ավտոնոմ են տեղական հարցերը լուծելիս, վորչափով այդ վորոշումները չեն հակառու կուսակցության վորոշումներին:

21. Յուրաքանչյուր կազմակերպության բարձրագույն ղեկավար որդանն է ընդհանուր ժողովը, կոնֆերենցիան կամ համագումարը:

22. Ընդհանուր ժողովը, կոնֆերենցիան կամ համագումարն ընտրում են կոմիտե, վորը նըրանց գործադիր որդանն է և ղեկավարում է կազմակերպության ամբողջ ընթացիկ աշխատանքը:

23. Կուսակցության կազմակերպման սխեման հետևյալն է՝

ա) ԽՍՀՄ տերիտորիա — Համամիութենական համագումար — Համգ(բ)կ Կենտկոմ.

բ) մարզեր, յերկիրներ, հանրապետութիւններ — մարզային, յերկրային կոնֆերենցիաներ, ազգային կոմիտեաների համագումարներ — մարզ կոմիտեներ, յերկրկոմիտեներ, ազգային կոմիտեաների կենտկոմիտեներ:

դ) քաղաքներ, շրջաններ — քաղաքային ու շրջանային կոնֆերենցիաներ — քաղաքային ու շրջանային կոմիտեներ:

դ) ձեռնարկութիւններ, դռուներ, կոլտընտեսութիւններ, ՄՏ կայաններ, կարմիր — բանակային զորամասեր, հիմնարկներ — սկզբնական կուսակցական կազմակերպութիւններ ընդհանուր ժողովներ, կոնֆերենցիաներ — սկզբնական կուսակցական կոմիտեներ (գործարանային կուսկոմիտե, Փարբիկային կուսկոմիտե, կարմիր — բանակային զորամասի կուսբյուրո և այլն):

24. Յենթարկման, հաշվետւության, կուսակցական վորոշումների ընթացքի ու վիճարկման կարգը (վերադաս ինստանցիայից դեպի ստորին ինստանցիա) — Համամիութենական համագումար, ՀամԿ(բ)Կ կենտկոմ, մարզային — յերկրային կոնֆերենցիա, ազգային կոմիտեաների կոնֆերենցիա կամ համագումար, մարզային, յերկ

րային կոմիտե, ազգային կոմիտեի կենտկոմ, քաղաքային — շրջանային կոնֆերենցիա, քաղաքային — շրջանային կոմիտե և այլն:

25. Կուսակցական դիրեկտիւներն ու վորոշումներն իրագործելու (և խորհրդային — անտեսական որդաններում ու ստորին կուսկազմակերպութիւններում դրանց կատարումն ստուգելու) նպատակով գործնական աշխատանք կատարելու համար՝ մարզկոմիտեում, յերկրկոմիտեում, ազգային կոմիտեաների կենտկոմիտեում և ՀամԿ(բ)Կ կենտկոմում ստեղծվում են աւելորդական արտադրական — ճյուղային բաժիններ:

ՀամԿ(բ)Կ կենտկոմում՝

ա) Գլուղատնտեսական, բ) Արդյունաբերական, դ) Տրանսպորտային, դ) Պլանային — ֆինանսա-տնտեսական, յե) Քաղաքական — մարտչական, զ) Ղեկավար կուսորդանների, ե) Կուլտուրայի և լենինիզմի պրոպագանդի, ը) Մարքսի — Ենգելսի — Լենինի ինստիտուտ (ինչպես և յերկու սեկտոր՝ Գործերի կառավարչության և Հատուկ):

Մարզկոմիտեում — յերկրկոմիտեում և ազգային կոմիտեաների կենտկոմիտեում՝

ա) Գլուղատնտեսական, բ) Արդյունաբերական,

կան - տրանսպորտային, դ) խորհրդային - առեկտրական, դ) Կուլտուրայի և լենինիզմի սրտ պաղանդի, ե) Ղեկավար կուսորդանների (քաղաքային ու շրջանային) և Հատուկ սեկտոր:

Յուրաքանչյուր արտադրական - ճյուղային բաժնում կենտրոնացվում է տվյալ ճյուղի ամբողջ աշխատանքը՝ կադմակերպական - կուսակցական աշխատանք, կադրերի բաշխում ու պատրաստում, ագիտ - մասսայական աշխատանք, արտադրական սրտպաղանդ, հսկողություն համապատասխան խորհրդային - տնտեսական որդանների և կուսակցական կադմակերպությունների կողմից կուսակցական վերոշումները կատարելու վրա:

26. Կուսակցության յուրաքանչյուր կադմակերպություն վերջնականապես հաստատվելուց հետո իրավունք ունի ունենալու իր կնիքը, բայց միմիայն համապատասխան վերադաս կուսակցական կադմակերպության սանկցիայով:

V. ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹՅԱՆ ԿԵՆՏՐՈՆԱԿԱՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ

27. Կուսակցության գերագույն որդանը համագումարն է: Հերթական համագումարները հրավիրվում են վոչ ուչ, քան յերեք տարին մի անգամ: Արտակարգ համագումարները հրավիրում է Կենտրոնական Կոմիտեն սեփական նախաձեռնությամբ կամ կուսակցական վերջին համագումարում ներկայացված անդամների ընդհանուր թվի առնվազն մի յերրորդի պահանջով: Կուսակցական համագումարի հրավիրումը և որակարգը հայտարարվում է վոչ ուչ, քան համագումարից մեկ ու կես ամիս առաջ: Արտակարգ համագումարները հրավիրվում են յերկու ամսվա ժամանակամիջոցում:

Համագումարը վավերական է համարվում, յեթե նրանում ներկայացված է վերջին հերթական համագումարում ներկայացված՝ կուսակցության բոլոր անդամների կեսից վոչ պակասը:

Կուսակցության համագումարի ներկայացուցչության նորմաները սահմանում է Կենտրոնական Կոմիտեն:

28. Այն դեպքում, յերբ Կենտրոնական Կոմի-

27-րդ կետում մատնանշված ժամանակամիջոցում չհրավիրել արտակարգ համագումար, արտակարգ համագումարի հրավիրումը սկսանալու կազմակերպություններն իրավունք ունեն ըստեղծելու կազմակերպական կոմիտե, վորն ողտվում է Կենտրոնական Կոմիտեյի իրավունքներով արտակարգ համագումար հրավիրելու հարցում:

29. Համագումարը՝

ա) լսում է հաստատում է Կենտրոնական Կոմիտեյի, Կուսակցական Վերահսկողության Հանձնաժողովի, Կենտրոնական Վերստուգիչ Հանձնաժողովի և այլ կենտրոնական կազմակերպությունների հաշվետվությունները,

բ) վերանայում է փոփոխում է կուսակցության ծրագիրն ու կանոնադրությունը.

գ) վերոշում է կուսակցության տակտիկական գիծն ընթացիկ քաղաքականության հիմնական հարցերի վերաբերյալ.

դ) ընտրում է Կենտրոնական Կոմիտե, Կուսակցական Վերահսկողության Հանձնաժողով, Կենտրոնական Վերստուգիչ Հանձնաժողով և նշում է Խորհրդային Վերահսկողության Հանձնաժողովի

կազմը՝ ԽՍՀՄ Կենտրոնական Կոմիտեի և Ժողովուրդների հաստատմանը ներկայացնելու համար:

30. Կենտրոնական Կոմիտեն և մյուս կենտրոնական կազմակերպություններն ընտրվում են համագումարի սահմանած կազմով: Կենտրոնական Կոմիտեյի անդամների հեռանալու դեպքում Կենտկոմի կազմը լրացվում է համագումարի ընտրած թեկնածուներից՝ համագումարի սահմանած կարգով:

31. Կենտրոնական Կոմիտեն առնվազն մի սլը լենար նիստ է ունենում 4 ամիսը մեկ անգամ: Կենտկոմի անդամության թեկնածուները Կենտկոմի սլընումների նիստերին ներկա չեն լինում խորհրդակցական ձայնի իրավունքով:

32. Կենտրոնական Կոմիտեն կազմակերպում է քաղաքական աշխատանքի համար — Քաղաքական բյուրո, կազմակերպական աշխատանքի ընդհանուր ղեկավարման համար — Կազմակերպական բյուրո և կազմակերպական ու գործադիր բնույթի կրող ընթացիկ աշխատանքի համար — Քարտուղարություն:

33. Կենտրոնական Կոմիտեն համագումարներին միջև ընկած ժամանակամիջոցում ղեկավարում է կուսակցության ամբողջ աշխատանքը,

ներկայացնում ե կուսակցութիւնը՝ այլ կուսակցութիւնների, կազմակերպութիւնների և հիմնարկների հետ ունեցած հարաբերութիւններում, կազմակերպում ե կուսակցութեան զանազան, հիմնարկներ և ղեկավարում ե նրանց դործունեութիւնը, նշանակում ե կենտրոնական որգանների խմբագրութիւնները, վորոնք աշխատում են նրա վերահսկողութիւնմբ, և հաստատում ե տեղական խոշոր կազմակերպութիւնների կուսակցական որգանների խմբագիրներին, կազմակերպում և ղեկավարում ե հասարակական նշանակութիւն ունեցող ձեռնարկութիւնները, բաշխում ե կուսակցութեան ութերն ու միջոցները և վարում ե կենտրոնական դրամարկւղը:

Կենտրոնական Կոմիտեն ուղղութիւն ե տալիս կենտրոնական խորհրդային և հասարակական կազմակերպութիւնների աշխատանքին՝ նրանցում յեղած կուսակցական խմբակների միջոցով:

34. Բոլշևիկյան ղեկավարութիւնն ու քաղաքական աշխատանքն ութեղացնելու նպատակով, Կենտրոնական Կոմիտեն իրավունք ունի ստեղծել քաղաքական բաժիններ և ջոկել Կենտկոմի

կուսակցական կազմակերպիչներ սոցիալիստական շինարարութեան հետ մնացող այն ճակատամասերում, վորոնք առանձնապես կարեւոր նշանակութիւն են ստանում ժողովրդական տնտեսութեան ու ամբողջ յերկրի համար, ինչպես նաև, յերբ քաղաքական բաժինները կատարում են իրենց հարվածային խնդիրները՝ վերածել դրանք արտադրական – տերիտորիալ հատկանիշով կառուցված սովորական կուսակցական որգանների:

Քաղբաժիններն աշխատում են համապատասխան արտադրական կուսակցական կոմիտեների իրավունքներով և ղեկավարվում են անմիջականորեն ՀամԿ(բ)Կ Կենտկոմի կողմից Կենտկոմի արտադրական–ճյուղային բաժինների միջոցով, կամ հատկապես կազմակերպված քաղվարչութիւնների ու քաղսեկտորների միջոցով:

35. Կենտրոնական Կոմիտեն պարբերաբար իրադեկ ե դարձնում կուսակցական կազմակերպութիւններին իր աշխատանքի մասին:

36. Կուսակցական վերահսկողութեան Հանձնաժողովը՝

ա) վերահսկում ե կուսակցութեան և ՀամԿ(բ)Կ Կենտկոմի վորոշումների կատարմանը.

բ) պատասխանատվության ե կանչում կուսակցական կարգապահությունը խախտող մեղավորներին:

դ) պատասխանատվության ե կանչում կուսակցական ետիկան խախտող մեղավորներին:

37. Կենտրոնական Վերստուգիչ Հանձնաժողովը վերստուգում ե՝ ա) գործերի ընթացքի արագությունն ու ճշտությունը կուսակցության կենտրոնական որդաններում ե ՀամԿ(բ)Կ Կենտկոմի քարտուղարության ասյարատի կանոնավարությունը: բ) ՀամԿ(բ)Կ Կենտկոմի գրամարկըղը ե ձեռնարկությունները:

VI. ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹՅԱՆ ՅԵՐԿՐԱՅԻՆ—
ՄԱՐԶԱՅԻՆ — ՀԱՆՐԱՊԵՏԱԿԱՆ
ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ

38. Մարդային — յերկրային — հանրապետական կուսակցական կազմակերպության բարձրագոյն որդանն ե մարդային — յերկրային կուսակցական կոֆերենցիան կամ աղգային կոմկուսի համագումարը, իսկ դրանց միջե ընկած ժամանակամիջոցում՝ մարդային — յերկրային կոմիտեն, աղգային կոմկուսի Կենտկոմը: Իրենց

գործունեյության մեջ նրանք ղեկավարվում են Համամիութենական կոմունիստական կուսակցության ե նրա ղեկավար որդանների ընդհանուր վերջումներով:

39. Հերթական յերկրային — մարդային կոնֆերենցիա կամ աղգային կոմունիստական կուսակցությունների համագումար հրավիրում ե յերկրային — մարդային կոմիտեն — աղգային կոմկուսի Կենտկոմը՝ մեկ ու կես տարին մի անգամ, իսկ արտակարգ կոնֆերենցիան կամ համագումարը հրավիրվում ե յերկրային — մարդային կոմիտեի — աղգային կոմկուսի Կենտկոմի վերոջամար կամ մարզի — յերկրի — հանրապետության մեջ մտնող կազմակերպությունների անգամների ընդհանուր թվի $\frac{1}{3}$ -ի պահանջով:

Յերկային — մարդային կոնֆերենցիայի, աղգային կոմկուսի համագումարի ներկայացուցչության նորմաները սահմանում ե յերկրային — մարդային կոմիտեն — աղգային կոմկուսի Կենտկոմը:

Յերկային — մարդային կոնֆերենցիան, աղգային կոմկուսի համագումարը լսում ու հաստատում ե յերկրային — մարդային կոմիտեի —

աղբային կոմկուսի կենտկոմը, Վերստուգիչ հանձնաժողովի և յերկրային ու մարդային այլ հիմնարկների հաշվետու ղեկավարումները, քննարկում է յերկրի — մարզի կամ հանրապետութեան կուսակցական, խորհրդային, տնտեսական, արհմիութենական աշխատանքի հարցերը և ընտրում է յերկրային — մարդային կոմիտե (հանրապետութուններում՝ աղբային կոմկուսի կենտկոմ), Վերստուգիչ հանձնաժողով և կուսակցութեան համամիութենական համագումարի պատգամավորներ:

40. Յերկրային — մարդային կոմիտեն, իսկ հանրապետութուններում՝ աղբային կոմկուսի կենտկոմը, ընթացիկ աշխատանքի համար ընտրում է համապատասխան գործադիր որդաններ՝

11 հոգուց վոչ ավելի կազմով, վորոնք հաստատվում են համկ(բ)կ կենտկոմի կողմից, և յերկու քարտուղար՝ առաջին և յերկրորդ: Քարտուղարների համար պարտադիր է առնվազն 12 տարվա կուսակցական ստաժ:

41. Յերկրային — մարդային կոմիտեն — աղբային կոմկուսի կենտկոմը կազմակերպում է կուսակցութեան զանազան հիմնարկներ՝ յերկրի — մարզի — հանրապետութեան սահմաններում,

ղեկավարում է նրանց գործունեությունը, ներշնակում է յերկրային — մարդային կուսակցական որդանի խմբագրությունը, վորն աշխատում է նրա վերահսկողութեան տակ, ղեկավարում է արտակուսակցական կազմակերպություններում յեղած կուսակցական խմբերը, կազմակերպում և ղեկավարում է իր այն ձեռնարկությունները, վորոնք ընդհանուր նշանակություն ունեն մարզի — յերկրի — հանրապետութեան համար, իր կազմակերպութեան սահմաններում բաշխում է կուսակցութեան ուժերն ու միջոցները և վարում է յերկրային — մարդային — հանրապետական կուսակցական դրամարկղը:

42. Յերկրային — մարդային կոմիտեյի — աղբային կոմկուսի կենտկոմի պլենումը հրավիրվում է առնվազն յերեք ամիսը մեկ անգամ:

43. Յերկիրներին ու հանրապետութուններին կազմի մեջ մտնող աղբային և այլ մարզերի ու ինքնավար հանրապետութունների կուսակցական կազմակերպություններն աշխատում են յերկրային կոմիտեների — աղբային կոմկուսների կենտկոմների ղեկավարութեամբ և իրենց ներքին կյանքում ղեկավարվում են այն դուռլթնեքով, վոր շարադրված են կուսակցութեան կանոն

նադրության VI զլիւմ յերկրային, մարդային և հանրապետական կազմակերպությունների մասին:

VII. ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹՅԱՆ ՔԱՂԱՔԱՅԻՆ ՈՒ ՇՐՋԱՆԱՅԻՆ (ԳՅՈՒՂԱԿԱՆ ՈՒ ՔԱՂԱՔԱՅԻՆ) ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒՅՈՒՆՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ

44. Քաղաքային — շրջանային կուսակցական կոնֆերենցիան հրավիրվում է քաղաքային — շրջանային կոմիտեյի կողմից վոչ պակաս, քան տարեկան մի անգամ, արտակարգ կոնֆերենցիան՝ քաղաքային — շրջանային կոմիտեյի վարչության կամ քաղաքային — շրջանային կազմակերպության մեջ մտնող կազմակերպությունների անդամների ընդհանուր թվի մեկ յերրորդի պահանջով:

Քաղաքային—շրջանային կոնֆերենցիան լրսում է հաստատում է քաղաքային—շրջանային կոմիտեյի, վերստուգելի հանձնաժողովի ու քաղաքային — շրջանային այլ հիմնարկների հաշվի տվությունները, ընտրում է քաղաքային — շրջանային կոմիտե, վերստուգելի հանձնաժողով և յերկրային—մարզային կոնֆերենցիայի կամ ազ-

գային կոմիտեի համագումարի պատգամավորներ:

45. Քաղաքային կոմիտեյի քարտուղարի համար պարտադիր է տասնամյա կուսակցական ստաժ, իսկ շրջանային կոմիտեյի քարտուղարի համար՝ յոթնամյա կուսակցական ստաժ: Քաղաքային և շրջանային կոմիտեների քարտուղարներին հաստատում է մարզկոմը, յերկրկոմը կամ ազգային կոմիտեի կենտկոմը:

46. Քաղաքային — շրջանային կոմիտեն ընտրում է 5-7 հոգուց բաղկացած բյուրո, կազմակերպում ու հաստատում է սկզբնական կուսակցական կազմակերպությունները ձեռնարկություններում, խորհրդատեսություններում, ՄՏ կայաններում, կոլտնտեսություններում և հիմնարկներում, վարում է բոլոր կոմունիստների ցուցակագրումը, կազմակերպում է կուսակցության զանազան հիմնարկներ քաղաքի ու շրջանի սահմաններում և ղեկավարում է նրանց գործունեյությունը, նշանակում է քաղաքային—շրջանային կուսակցական որդանի խմբագրին, վորն աշխատում է նրա ղեկավարությամբ ու վերահսկողությամբ, ղեկավարում է արտակուսակցական կազմակերպությունների կուսակցական խմբ-

բակներին, կազմակերպում ե համաքաղաքային, շրջանային նշանակութիւն ունեցող իր ձեռնարկութիւնները, քաղաքի և շրջանի սահմաններում բաշխում ե կուսակցութեան ուժերն ու միջոցները և վարում ե քաղաքային — շրջանային դրամարկը: Քաղաքային—շրջանային կոմիտեն յերկրային—մարդային կոմիտեին — ազգային կոմիտեի Կենտկոմին հաշվետւութիւն ե ներկայացնում իր գործունեութեան մասին՝ Համ. Կ(բ) Կ Կենտկոմի սահմանած ժամկետներում և ձևով:

47. Խոչոր քաղաքներում ՀամԿ(բ) Կ Կենտկոմի թույլտւութեամբ ստեղծւում են քաղաքային կոմիտեին յենթակա շրջանային կազմակերպութիւններ:

VIII. ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹՅԱՆ ՍԿԶԲՆԱԿԱՆ

ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ

48. Կուսակցութեան հիմքն են կազմում սկզբնական կուսակցական կազմակերպութիւնները: Սկզբնական կուսակցական կազմակերպութիւններն ստեղծւում են Փաբրիկներում, գործարաններում, խորհտեսութիւններում և տնտե

սական այլ ձեռնարկութիւններում, կոլտնտեսութիւններում, ՄՏ կայաններում, կարմիր բանակային զորամասերում, գյուղերում, հիմնարկներում և այլն, յերբ կա կուսակցութեան առնվազն յերեք անդամ: Այն ձեռնարկութիւններում, կոլտնտեսութիւններում, հիմնարկներում և այլն, վորտեղ կուսակցութեան անդամների թիւը յերեքից պակաս ե, ստեղծւում են թեկնածուական կամ կուսակցական — կոմյերիտական խմբեր, վորոնց ղլխավորում ե շրջկոմների, քաղկոմների կամ քաղբաժինների կողմից ջոված կուսկազմակերպութիւնները հաստատում են շրջանային կամ քաղաքային կոմիտեները կամ համապատասխան քաղբաժինները:

49. Խոչոր ձեռնարկութիւններում, հիմնարկներում, կոլտնտեսութիւններում և այլն, վորոնք ունեն մեծ թիւով կոմունիստներ (100 անդամից մինչև 3000 և ավելի), ամբողջ ձեռնարկութիւնը, հիմնարկը և այլն ընդգրկող ընդհանուր սկզբնական կուսակցական կազմակերպութեան ներսում, յուրաքանչյուր առանձին դեպքում, շրջկոմի—քաղկոմի կամ համապատասխան քաղբաժնի հաստատմամբ՝ կարող են կազմակերպվել

կուսակցական կազմակերպություններ ըստ ցեխերի, աշխատամասերի, բաժինների և այլն: Հետևաբար, աշխատամասային և այլ կազմակերպությունների ներսում իրենց հերթին կարող են ստեղծվել կուսակցական խմբակներ՝ ըստ ձևափոխության, բրդադենների, ագրիկուլտուրի և այլն:

50. Սկզբնական կուսակցական կազմակերպությունը բանվորական և գյուղացիական մասսաներին կապում է կուսակցութան ղեկավար օրգանների հետ: Նրա խնդիրն է՝

1) ագիտացիոն և կազմակերպական աշխատանք կատարել մասսաների մեջ հանուն կուսակցութան լոգոնդների ու վորոշումների:

2) զբաղվել համակրողներ ու նոր անդամներ և նրանց տալ քաղաքական դաստիարակություն:

3) ոժանդակել շրջկոմին—քաղկոմին կամ քաղբաժնին՝ նրա ամենօրյա կազմակերպական և ագիտացիոն աշխատանքում:

4) մոբիլիզացիայի յենթարկել մասսաներին ձևափոխություններում, խորհատեսուլություններում, կոլտեսուլություններում և այլն՝ կատարելու արտադրական պլանը, ամրացնելու աշխատանքային կարգապահությունը և զարգացնելու հարվածայնությունը:

5) պայքար մղել ձևափոխություններում, խորհատեսուլություններում, կոլտեսուլություններում թափթիվածություն և գործն անտեսաբար վարելու դեմ, ամենօրյա հոգատարություն ցույց տալ բանվորների ու կոլտեսուլականների՝ կենցաղային պայմանները բարելավելու համար:

6) վորպես կուսակցական օրգան՝ ակտիվ կերպով մասնակցել յերկրի քաղաքական ու տրն տեսական կյանքին:

51. Ընթացիկ աշխատանքը վարելու համար սկզբնական կուսակցական կազմակերպություններում է կուսակցական կոմիտե (Փարեուկոմ, գործկուսկոմ և այլն) 11 հոգուց վոչ ավելի կազմով, մի տարի ժամանակով, իսկ ցետային կազմակերպություններում է կուսակցական կազմակերպիչ, վորին հաստատում է սկզբնական կուսակցական կոմիտեն:

15 հոգուց պակաս անդամ և թեկնածու ունեցող կուսակցական կազմակերպություններում կուսակցական կոմիտեներ չեն ստեղծվում, այլ ընտրվում են կուսակցական կազմակերպիչներ:

Սկզբնական կուսակցական կոմիտեներում, վորոնք միավորում են կուսակցության վոչ ավելի քան 100 անդամ, կուսակցական աշխատանքը

վարում են, վորպես կանոն, արտադրության մեջ աշխատելուց չազատված աշխատողները: Մինչև 1000 կուսանդամ ընդգրկող կուսակցական կոմիտեներում պետք է աշխատեն արտադրության մեջ աշխատելուց ազատված 2-3 վճարովի աշխատողներ: Մինչև 3000 և ավելի անդամ ընդգրկող կուսկոմիտեներում կարող են աշխատել արտադրությունից ազատված 4-5 ընկերներ:

Սկզբնական կուսակցական կոմիտեների քարտուղարների համար պարտադիր է առնվազն 3-ամյա կուսակցական ստաժ, իսկ կուսկազմակերպիչների համար՝ 2-ամյա կուսակցական ստաժ:

IX. ԿԱՐՄԻՐ ԲԱՆԱԿԻ

ԿՈՒՍԱԿԱՑԱԿԵՐՊՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ

52. Կարմիր բանակի, Կարմիր նավատորմի և ավիացիայի կուսակցական աշխատանքի ընդհանուր ղեկավարությունն իրադրոժում է ԲԳԿԲՔ ֆաղաքական վարչությունը, վորն աշխատում է ՀամԿ(բ)Կ Կենտկոմի ռազմական բաժնի իրավունքով: ԲԳԿԲ ֆաղվարչությունն իր ղեկավարությունը կենսագործում է իր կողմից նշանակ

վող քաղբաժինների, զինկոմների և համադատասխան բանակային կոնֆերենցիաներում ընտրվող կուսակցական հանձնաժողովների միջոցով:

Կարմիր բանակի, նավատորմի և ավիացիայի կուսկազմակերպություններն աշխատում են ՀամԿ(բ)Կ Կենտկոմի հաստատած հատուկ հրահանգի հիման վրա:

53. Ոկրուգների, նավատորմների ու բանակի քաղբաժինների պետերի համար պարտադիր է 10-ամյա կուսակցական ստաժ, ղեկիզիաների և բրիգադների քաղբաժինների պետերի համար՝ 6-ամյա կուսակցական ստաժ:

54. Քաղորդանքները պարտավոր են սերտ կապ պահպանել տեղական կուսակցական կոմիտեների հետ՝ քաղորդանքների ղեկավարների և զինկոմների (քաղբաժնի գծով ողնականների) մշտական մասնակցությամբ տեղական կուսակցական կոմիտեներում, ինչպես նաև կուսկոմիտեներում քաղորդանքների պետերի և զինկոմների (քաղաքական գծով ողնականների) ղեկուցումները զորամասերում կատարվող քաղաշխատանքի մասին սիստեմատիկաբար լսելու միջոցով:

ՄԱՐԿԱՆԻ ՍԱԿՑԱԿԱՆ

ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԿՈՒՍԱԿՑԱԿԱՆ

ԽՄԲԵՐԻ ՄԱՍԻՆ

55. Արտակուսակցական խորհրդային, արհմիութենական, կոոպերատիվ և այլ մասնաճյուղային կազմակերպությունների բոլոր համագումարներում, խորհրդակցություններում և ընտրովի որոշումներում, վորտեղ կա կուսակցություն առկա, յերեք անգամ, կազմակերպվում են կուսակցական խմբակներ, վորոնց խնդիրն է քաղաքականությունը և կիրառել նրա քաղաքականությունը արտակուսակցական միջավայրում, ամրապնդել կուսակցական ու խորհրդային յերկաթե կարգապահությունը, պայքար մղել բոլորակրատիկ դեմ, ստուգել կուսակցական ու խորհրդային դիրեկտիվների կատարումը:

Սումբն ընթացիկ աշխատանքի համար ընտրում է քարտուղար:

56. Սմբերը, անկախ իրենց նշանակությունից, ամբողջովին յենթարկվում են համապատասխան կուսկազմակերպություններին (Համ.

Կ(բ) Կենտկոմ, յերկրկոմ, մարդկոմ, աղգային կոմիտեի Կենտկոմ, քաղկոմ, շրջկոմ): Սմբերը բոլոր հարցերում պարտավոր են խստիվ և անշեղ կերպով հետևել կուսակցական ղեկավար կազմակերպությունների վորոշումներին:

XI. ՆԵՐԿՈՒՍԱԿՑԱԿԱՆ ԴԵՄՈԿՐԱՏԻԱՅԻ ՅԵՎ ԿՈՒՍԱԿՑԱԿԱՆ ԿԱՐԳԱՊԱՀՈՒԹՅԱՆ ՄԱՍԻՆ

57. Կուսակցական քաղաքականություն հարցերի աղատ և գործարար քննարկումն առանձին կազմակերպություններում կամ ամբողջ կուսակցության մեջ կուսակցության յուրաքանչյուր անդամի անկապտելի իրավունքն է, վորը բղխում է ներկուսակցական դեմոկրատիայից: Սխիւայն ներկուսակցական դեմոկրատիայի հիման վրա հնարավոր է ծավալել բողչեիկյան ինքնաքննադատությունը և ամրացնել կուսակցական կարգապահությունը, վորը պետք է լինի դիտակցական և վոչ մեխանիկական: Սակայն լայն դիտակցական, մանավանդ համամիութենական մասշտաբի դիտակցական կուսակցական քաղաքականություն հարցերի շուրջը, պետք է այնպես կազմակերպված լինի, վոր նա

չհանդեցնի աննշան փոքրամասնության փորձերին՝ իր կամքը փաթաթելու կուսակցության հսկա մեծամասնության վրին, կամ Փրակցիոն խմբավորումներ կազմակերպելու փորձերին, վորոնք ջլատում են կուսակցության միասնությունը, պառակտում առաջացնելու փորձերին, վորոնք կարող են յերերել պրոլետարիատի դիկտատուրայի ուժն ու տոկունությունը, ուրախություն պատճառելով բանվոր դասակարգի թշնամիներին: Ուստի համամիութենական մասշտաբի լայն դիսկուսիան կարող են անհրաժեշտ համարվել միայն այն դեպքում, յեթե՝ ա) այդ անհրաժեշտությունն ընդունում են մարդային կամ հանրապետական մասշտաբի առնվազն միջանի տեղական կուսկազմակերպություններ, բ) յեթե Կենտկոմի ներսում բավականաչափ հաստատուն մեծամասնություն չկա կուսակցական քաղաքականության կարևորագույն հարցերի շուրջը, գ) յեթե, չնայած Կենտկոմում վորոշ տեսակետի վրա կանգնած հաստատուն մեծամասնություն գոյություն, այնուամենայնիվ Կենտկոմն անհրաժեշտ է համարում կուսակցության մեջ դիսկուսիոն քննարկում կատարելու միջոցով ստուգել իր քաղաքականության ճիշտ լինելը: Միմիայն

այս պայմանները կատարելու դեպքում կարելի չե ապահովել կուսակցությունը՝ հակակուսակցական տարրերի կողմից ներկուսակցական դեմոկրատիան չարարկելուց, միմիայն այդ պայմաններով կարելի չե վստահ լինել, վոր ներկուսակցական դեմոկրատիան ոգուտ կբերի գործին և չի ոգտագործվի ի վնաս կուսակցություն ու բանվոր դասակարգի:

58. Կուսակցության միասնության պահպանումը, անողոք կռիվը Փրակցիոն պայքարի ու պառակտման ամենաչնչին փորձերի դեմ, կուսակցական ու խորհրդային խտագույն կարգապահությունը հանդիսանում են կուսակցության բոլոր անդամների, բոլոր կուսակցական կազմակերպությունների առաջնագույն պարտականությունը:

Կուսակցության մեջ և ամբողջ խորհրդային աշխատանքում խիստ կարգապահություն կիրառելու և ամեն տեսակ Փրակցիոնականություն վերացումով առաւելագույն միասնության հասնելու համար ՀամԿ(բ)Կ Կենտկոմն իրավունք ունի՝ կարգապահությունը խախտելու կամ թե ֆրակցիոնականությունը վերստեղծելու կամ թույլ տալու դեպքում՝ կիրառել կուսակցական տույ-

մի բոլոր միջոցները, ընդհուպ մինչև կուսակ-
ցությունից վտարելը, իսկ Կենտկոմի անդամնե-
րի նկատմամբ՝ թեկնածուների շարքը փոխադրե-
լը և վորպես ծայրահեղ միջոց՝ կուսակցությունից
վտարելը: Կենտկոմի անդամների, Կենտկոմի
անդամության թեկնածուների և Կուսակցական
Վերահսկողության Հանձնաժողովի անդամների
նկատմամբ այդպիսի ծայրահեղ միջոց կիրառե-
լու պայմանը պետք է լինի Կենտկոմի պլենումի
գումարումը, վորին հրավիրվում են Կենտկոմի
անդամության բոլոր թեկնածուները և կուսակ-
ցական Վերահսկողության Հանձնաժողովի բո-
լոր անդամները: Յեթե կուսակցության ամենա-
պատասխանատու ղեկավարների այդպիսի ընդհա-
նուր ժողովը ձայների յերկու յերրորդով անհրա-
ժեշտ կգտնի Կենտկոմի կամ Կուսակցական Վե-
րահսկողության Հանձնաժողովի անդամներին
փոխադրել թեկնածուների շարքը կամ վտարել
կուսակցությունից, ապա այդ միջոցը պետք է
իրագործվի անհապաղ:

59. Կուսակցական և խորհրդային կենտրոն
ների վորոշումները պետք է կատարվեն արագ ու
ճշտիվ: Բարձրագույն կազմակերպությունների
վորոշումները չկատարելու և կուսակցության

հասարակական կարծիքով հանցավոր ճանաչված
այլ զանցանքների հետևանքը կլինի—կազմակեր-
պության համար՝ պարսավանք և ընդհանուր վե-
րահաշվառում (կազմակերպության ցրումը),
կուսակցության առանձին անդամների համար՝
պարսավանքի այս կամ այն ձևը (ի տես դնել,
նկատողություն անել և այլն), հրապարակային
պարսավանք, ժամանակավորապես հեռացնել
պատասխանատու կուսակցական և խորհրդային
աշխատանքից, վտարել կուսակցությունից, վտա-
րել կուսակցությունից՝ հաղորդելով զանցանքի
մասին վարչական և դատական իշխանություննե-
րին:

60. Կուսակցության այն անդամները, վո-
րոնք հրաժարվում են Կուսակցական Վերահսկո-
ղության Հանձնաժողովի հարցերին ճշտորեն պա-
տասխանելուց, պետք է անհապաղ վտարվեն կու-
սակցությունից:

ХН. ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹՅԱՆ ԴՐԱՄԱԿԱՆ
ՄԻՋՈՑՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ

61. Կուսակցության և նրա կազմակերպու-
թյունների դրամական միջոցները դրոյանում են

անդամավճարներին, կուսակցության ձեռնարկու-
թյունների յեկամուսներին և այլ մուծումնե-
րին :

62. Կուսակցության անդամների և թեկնա-
ծուների համար սահմանվում են ամսական ան-
դամավճարներ հետևյալ չափով .

Մի ցնել 100 ռ. աշխատ. ստացողն, վճարում են — ռ. 20 կ.	
101-ից 150 ռ. » » » » 60 »	
151-ից 200 » » » » 1 ռ. — »	
201-ից 250 » » » » 1 ռ. 50 »	
251-ից 300 » » » » 2 ռ. — »	
300-ից բարձր սիցնել 500 » » վաստակի 20/0	
500-ից » » » » 30/0	

63. Մուտքի վճարները գանձվում են թեկնա-
ծու ընդունվելիս՝ ստացվող աշխատավարձի 2
սոսկոսի չափով :

3
Հրատարակչությունին

ՀԱՄԱՄԻՈՒԹԵՆԱԿԱՆ ԿՈՄՈՒՆԻՍՏԱԿԱՆ
(ԲՈՂՇԵՎԻԿՆԵՐԻ) ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹՅԱՆ
ԾՐԱԳԻՐԸ

Ներածություն	5
Ընդհանուր քաղաքական բնագավառում	19
Ազգային հարաբերությունների բնա- գավառում	29
Ռազմական բնագավառում	31
Դատական բնագավառում	34
Ժողովրդական լուսավորության բնագա- վառում	37
Կրոնական հարաբերությունների բնագա- վառում	41
Տնտեսական բնագավառում	42
Գյուղատնտեսության բնագավառում	51
Բաշխման բնագավառում	56
Փողային և բանկային գործի բնագավառում	58
Ֆինանսների բնագավառում	60
Բնակարանային հարցի բնագավառում	62
Աշխատանքի պաշտպանության և սոցալի- բնագավառում	63
Ժողովրդական առողջապահության բնա- գավառում	68

ՀԱՄԱՄԻՌՈՒԹԵՆԱԿԱՆ ԿՈՄՈՒՆԻՍՏԱԿԱՆ
(ԲՈՂՇԵՎԻԿՆԵՐԻ) ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹՅԱՆ
ԿԱՆՈՆԱԴՐՈՒԹՅՈՒՆԸ

Ներածութիւն	70
I Կուսակցութեան անդամների և նրանց պարտականութիւնների մասին . . .	72
II Կուսակցութեան անդամութեան թեկ- նածուների մասին	79
III Համակրողների խմբակների մասին .	80
IV Կուսակցական կազմակերպութեան կա- ռուցվածքի մասին	82
V Կուսակցութեան կենտրոնական կազմա- կերպութիւնների մասին	87
IV Կուսակցութեան յերկրային մարդային- հանրապետական կազմակերպութիւն- ների մասին	92
VII Կուսակցութեան քաղաքային ու շրջա- նային (գյուղական ու քաղաքային) կազմակերպութիւնների մասին . . .	96
VIII Կուսակցութեան սկզբնական կազմա- կերպութիւնների մասին	98
IX Կարմիր բանակի կուսակազմակերպու- թիւնների մասին	102
X Արտակուսակցական կազմակերպութիւն ների կուսակցական խմբերի մասին .	104
XI Ներկուսակցական դեմոկրատիայի և կուսակցական կարգապահութեան մա- սին	105
XII Կուսակցութեան դրամական միջոցնե- րի մասին	109

Հայերենը խմբագրւեց Ս. ՇԱՆՈՒՆԻ

Главлит № 4118
Азпартиздат 15
Заказ № 363
Печатных листов 4
Количество печатн. знаков 134.400
Тираж 5.200
Формат 82 62x94-1-32

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0180919

